

FARKLI BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ KARARLARI ÇERÇEVESİNDE ÇEKE KONKORDATO SÜRECİ ŞERHİ DÜŞÜLMESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

*ASSESSMENT OF ANNOTATING THE CONCORDAT PERIOD ON CHEQUES WITHIN THE
FRAMEWORK OF DIFFERENT DECISIONS BY REGIONAL COURTS OF APPEAL*

Araştırma Makalesi
Hakkı ÖZLÜ*

ÖZ

Çek üzerine konkordato şerhi konulması, konkordato sürecinde çek düzenlenmesi ve vadeli ya da karşılıksız çeklerle ilgili çeşitli uyuşmazlıkların kabulü ya da reddi kararları, istinaf yoluyla bölge adliye mahkemelerine taşınmaktadır. Ancak, bölge adliye mahkemelerinin farklı ve çelişkili kararlar vermesi, yeni uyuşmazlıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Çek üzerindeki konkordato şerhinin hukuki niteliği, konkordato şerhi ile karşılıksız çek suçu arasındaki ilişki, mahkeme kararları ya da komiser beyanlarının konkordato şerhi bakımından yeterliliği, komiserin ödemeye ya da ödememeye dair talimatlarının karşılıksız çek suçunu engellemek veya ödemenin gerçekleşmesini sağlamak bakımından yeterli olup olmadığı, konkordato sürecinde maddi hukuka ilişkin kararlar ve vadeli çeklerin ibrazı konuları ile vadeli çekin ibrazında ve çekin devrinde alacak tarihinin belirlenmesindeki yargısal hatalar ve yanlışlar ele alınmıştır. Bu konuda yerel mahkemelerin konkordato sürecindeki tedbir kararları istinaf edildiğinde farklı bölge adliye mahkemelerinin inceleme yaptıkları veya tedbir kararlarına karşı kanun yolunun kapalı olduğunu belirttikleri çeşitli kararlarına değinilmiştir. Çalışmamızda, yargısal ve bilimsel içtihatlardan örnekler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Vadeli çek, Konkordato süreci, Karşılıksız çek, Maddi hukuk, Kanun yolu

DOI: 10.32957/hacettepehdf.1748095

Makalenin Geliş Tarihi: 23.07.2025

Makalenin Kabul Tarihi: 06.10.2025

* Dr., Ankara Ticaret Mahkemesi Başkanı

E-posta: hakkiozlu@adalet.gov.tr

ORCID: 0009-0008-2771-4667

Bu makale Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Araştırma ve Yayın Etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

ABSTRACT

The annotation of a concordat on a cheque, the issuance of cheques during the concordat process, and the judicial outcomes whether acceptance or rejection of various disputes concerning post-dated or dishonored cheques are brought before the regional courts of appeal. However, the issuance of differing and contradictory decisions by the regional courts has led to further legal uncertainty and the emergence of new disputes. The legal nature of a concordat annotation placed on cheques, the relationship between the concordat annotation and the offense of issuing a dishonored cheque, the sufficiency of court decisions or commissioner statements in terms of the concordat annotation, whether the commissioner's instructions regarding payment or non-payment are sufficient to prevent the dishonored cheque offense or to ensure payment, decisions on substantive law rendered during the concordat process, the presentation of post-dated cheques, and judicial errors and misconceptions in determining the date of claim in the presentation of post-dated cheques and in the transfer of cheques are discussed. In this regard, when the interim injunction decisions of the local courts during the concordat process were appealed, various decisions of different regional courts of justice were mentioned in which they examined the decisions or stated that the legal remedy against the injunction decisions was closed. Our study includes examples from judicial decisions and doctrinal literature.

Keywords: Post-date cheque, Concordat process, Dishonored cheque, Substantive law, Appeal remedies.

EXTENDED SUMMARY

The presence of a concordat annotation on a cheque is a very common situation in practice, and due to this feature, it is frequently the subject of regional court of justice decisions. The decisions of the local courts regarding the annotation of concordat on a cheque, the issuance of a cheque during the concordat process, and the acceptance or rejection of various disputes concerning postdated and dishonored cheques are brought before the regional courts of justice upon request through appellate review.

During the concordat process, local courts frequently render decisions regarding claims on cheques. Decisions that reject such claims are subject to appellate review by certain district regional courts of justice, ensuring a level of oversight and legal scrutiny at a higher judicial tier. However, decisions accepting such claims are often dismissed on procedural grounds and are not examined on their merits. This situation gives rise to new legal disputes.

Our study is structured into two main parts, excluding the introduction and conclusion.

In the first part of our study, the regulation and presentation of the cheque in the concordat process, which is formal procedural requirements, and in the second part, the main disputes that are the subject of the regional court of justice decisions regarding the cheques in the concordat process are examined. In the second part, disputes regarding the arising of the receivable and the claim for the receivable related to the

post-dated cheque, disputes regarding the annotation of bounced cheque during the concordat process, the effect of the concordat annotation on the crime of bounced cheque, disputes regarding the application of legal remedies against the injunction decisions are examined under subheadings.

In practice, such disputes continue to arise, and due to the insufficient number of precedent decisions related to the new concordat law, some courts refer to decisions from the period of bankruptcy postponement as precedents. This situation leads to contradictory rulings in practice.

If the debt arose before the concordat application, it is not possible to pay the post-dated cheque issued for the performance of this debt within its term, and the related receivable must be included in the concordat plan.

If a cheque has been transferred to a bank by endorsement before the concordat and the determination of the type of endorsement requires litigation, precautionary measures aimed at the return of the collected cheque amount to the plaintiff or, if not collected, the return of the cheque itself should not be applied during the concordat process.

Additionally, the annotation of a concordat on a cheque should not prevent the placement of a dishonored cheque annotation in cases where there are insufficient funds in the account.

Local courts should not issue decisions related to substantive law except for the precautionary measures explicitly provided by law. However, if the court makes a decision related to substantive law, such a decision must be subject to review by the regional appellate court.

If a post-dated cheque is identified as having been issued by the bank before the postponement period (grace period) begins but is presented within that period, payment should not be made without the approval of the commissioner, even if there are sufficient funds in the account; however, the guaranteed amount must be paid under all circumstances.

The court's acceptance of the concordat application should be considered a lawful justification that eliminates criminal liability in the offense of issuing a dishonored cheque.

In fact, in our opinion, the real solution to this issue is to exclude post-dated cheques from the scope of the offense of issuing dishonored cheques. In this way, the use of post-dated cheques can be discouraged.

In practice, it is known that local courts largely reject appeals against precautionary measures regardless of the type of measure, consider these decisions as final, and essentially issue precautionary rulings related to substantive law.

Although this situation may be considered legally valid from a technical perspective, it is a matter that must be seriously addressed within the framework of the right to access justice and the principle of legal certainty. This issue is regulated by the provision in the Enforcement and Bankruptcy Law stating that the court shall take all necessary measures to preserve the debtor's assets. Additionally, regulations the prohibition of legal

remedies against decisions related to these measures form the legal basis for this practice. Our study presents examples from judicial decisions and doctrinal literature.

GİRİŞ

Çek üzerinde konkordato şerhi bulunması, uygulamada çok rastlanılan bir durum olup, bu özelliği nedeniyle sık sık bölge adliye mahkemesi kararlarına konu olmaktadır. Yerel mahkemelerin çek üzerinde konkordato şerhi düşülmesi, konkordato sürecinde çek düzenlenmesi, ileri tarihli ve karşılıksız çekle ilgili verdikleri çeşitli uyuşmazlıklardaki kabul ya da red kararları, istinaf incelemesi istemi ile bölge adliye mahkemelerinin önüne gelmektedir.

Yerel mahkemelerin konkordato mehli içerisinde çekle ilgili çeşitli tedbir istemlerinin kabulü yönündeki kararlarının kesin olduğuna ancak red kararlarının incelenebileceğine ilişkin bir kısım bölge adliye mahkemesi kararları karşısında bu kez uyuşmazlıklarda başka sorunlar ortaya çıkabilmektedir.

Çek üzerinde konkordato şerhinin düşülmesi ve çek karşılıksız çıktığı halde karşılıksız şerhi düşülmemesi gibi hukuki durumlar etkisi bakımından kambiyo hukuku veya borçlar hukuku kapsamında çekin geçerliliğine yönelik tespitlerin yapılmasını da zorunlu kılmaktadır.

Çalışmamızın ilk kısmında, sıkı şekil koşullarına tabi olan çekin konkordato sürecinde düzenlenmesi ve ibrazı, ikinci kısmında ise konkordato sürecinde çeklerle ilgili bölge adliye mahkemesi kararlarına konu edilen başlıca uyuşmazlıklar ele alınmıştır.

Çekte konkordato şerhinin hukuki niteliği, konkordato sürecine ilişkin şerhin ve karşılık işleminin yapılmasının gerekip gerekmediği, karşılıksız çek suçunun konkordato şerhi ile ilgisi, konkordato şerhi için mahkeme kararının veya komiser beyanının yeterli olup olmadığı, komiserin ödeme ya da ödememe talimatının karşılıksız çek suçunun önlenmesi için ya da çekin karşılığının ödenmesi için yeterli sayılıp sayılmadığı, konkordato sürecinde çeklerin temliki ve ileri tarihli çekin ibrazı durumunda alacağın doğum tarihinin belirlenmesindeki yargı kararlarındaki yanlışlar, farklı kararlar maddi

hukuka ilişkin sınırlandırmalardaki belirsizlik konumuzla ilgili başlıca uyuşmazlık konuları olarak ele alınmıştır.

Uygulamada sözkonusu tartışmalar yaşanırken yeni konkordato hukuku ile ilgili sorunlara ilişkin yeterli emsal karar bulunmadığından uygulamada kimi mahkemelerce iflasın ertelenmesi dönemindeki kararların emsal gösterilmesi, çelişkili kararlara neden olmaktadır.

I. SIKI ŞEKİL KOŞULLARINA TABİ OLAN ÇEKİN KONKORDATO SÜRECİNDE DÜZENLENMESİ VE İBRAZİ

Çek, Türk Ticaret Kanunu'ndaki sıkı şekil koşullarına bağlı olan ve para borçlarını ödeme amacına özgülünmüş, yazılı ve soyut bir havale¹, bir kambiyo senedi², ödeme aracı³, muhatap banka üzerine çekilen bir havaledir⁴. Kıymetli evrak hukuku ile ilgili öğreti genellikle tarafların çek üzerindeki kayıtları, çekin geçerliliğini etkileyip etkilemediği ve çek üzerine yazılan kayıtların bizzat kendilerinin geçerli olup olmadığı bağlamında ele almıştır.

A. Çekteki Kayıtların Geçerliliği ve Konkordato Sürecine İlişkin Şerh

Çekte sıkı şekil koşulları geçerli olduğundan (TTK m. 780) bu koşulları haiz olmayan bir senet çek vasfında kabul edilmemektedir (TTK m. 781). Örneğin zorunlu unsur olan düzenleme tarihinin olmaması (TTK m. 780/I-e) bedelin ödenmesini koşula bağlayan kayıtlar (TTK. m. 671/I-b, 780/I-b) çeki geçersiz kılan bu kabilden kayıtlardır⁵.

¹ Reha Poroy ve Ünal Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları* (24. Baskı, Vedat Kitapçılık 2021) 310.

² Ali Bozer ve Celal Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku* (7. Baskı, BTHAE 2017) 206.

³ Hasan Pulaşlı, *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları* (10. Baskı, Adalet Yayınevi 2023) 289, 290. Benzer tanımlar için Mehmet Özdamar, Kürşat Göktürk, Mehmet Çelebi Can ve Esra Kaşak, *Kıymetli Evrak Hukuku* (5. Baskı, Adalet Yayınevi 2024) 242; Mehmet Bahtiyar, Nihat Taşdelen, Levent Biçer ve Esra Hamamcıoğlu, *Kıymetli Evrak Hukuku*, (Beta Yayıncılık 2022) 133.

⁴ Fırat Öztan, *Kıymetli Evrak Hukuku* (22. Baskı, Turhan Kitabevi 2018) 219; Hüseyin Ülgen, Mehmet Helvacı, Abuzer Kendigelen ve Arslan Kaya, *Kıymetli Evrak Hukuku -Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Yeni Çek Kanunu'na ve Yeni Sermaye Piyasası Kanunu'na Göre-* (10. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2015) 233; Abuzer Kendigelen ve İsmail Kırca, *Kıymetli Evrak Hukuku Genel Esaslar Kambiyo Senetleri* (8. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2024) 284; Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, *Kıymetli Evrak Hukuku* (10. Baskı, Dora Yayıncılık 2019) 145.

⁵ Öztan (n 4) 239; Bahtiyar ve diğerleri (n 3) 154; Ülgen ve diğerleri (n 4) 255; Pulaşlı (n 3) 339; Bilgili ve Demirkapı (n 4) 160.

Ödeme aracı olması ve görüldüğünde ödenmesi nedenleri ile çekte kural olarak vade olmayacağından (TTK m. 707/I) buna aykırı kayıtlar yazılmamış hükmündedir. Çek, uzun zamandır kredi aracı olarak kullanıldığından kanun koyucu, bu kullanımın ortaya çıkardığı sorunların çözümü için ileri tarihli çeker imkân sunan düzenlemeler yapmak zorunda kalmıştır. Özellikle çekin lehtarın eline ulaşması bakımından geçecek süre, malın tesliminin vadeye bağlanması, kredi aracı olarak kullanılmak istenmesi nedeniyle ileri tarihli çek düzenlenmektedir⁶. İleri tarihli çekler öğretilde ve uygulamada “postdate”, “ileri ihdas tarihli”, “ileri tarihli” veya “vadeli çek” olarak da adlandırılmaktadır⁷.

Çeker dahil edilmesi ilgililerin isteğine bırakılmış kayıtlar da bulunmaktadır. Bu kayıtların bir kısmı kanunda belirtilmiştir. Örneğin “*çizgili bir çek*”⁸, “*lehtar tayinine ilişkin*” (TTK m. 785/I-a), çekin türüne ilişkin “*menfi emre*” (TTK m. 785/II, 788/II), “*hamiline*” (TTK m. 785/III), ödemeye ilişkin olarak “*ikametgah*” (TTK m. 787), “*yabancı para ile aynen ödeme*” (TTK m. 802/III), “*çekin bir bankaya ödeneceği*” (TTK m. 804), “*hesaben ödeme*” (TTK m. 805), “*protestosuz*” (TTK m. 818/I-i) ve “*aval*” kaydı⁹ (TTK m. 794) ve ödememe durumuna yönelik lehtar ve ciranta tarafından yazılan “*sorumsuzluk*” ve “*ciro yasağı*” kayıtları¹⁰ (TTK m. 818/I-d, 685)), “*temerrüt faiz oranı*”¹¹ (TTK m. 726/I-b) kanunda gösterilmiş olan isteğe bağlı kayıtlardır.

Çek üzerindeki bir kısım kayıtlar çekin geçerliliğini etkilememekle birlikte yazılmamış sayılmaktadır. Örneğin kabul şerhi (TTK m. 784), muhatap bankanın cirosu (TTK m. 789/II), aval beyanı (TTK m. 794/II), çek görüldüğünde ödendiği için vade

⁶ Ali Ayli ve Didem Yardımcıoğlu, ‘Çekte Düzenleme Tarihi ve Önemi’ (2014) 16 (Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan-Özel Sayı) DEÜHFD 3195, 3226.

⁷ Yargıtay HGK, 12-1285/531, 16.04.2014, bkz. Gönen Eriş, *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak*, (2. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2016) 936.

⁸ Kendigelen ve Kırca (n 4) 351.

⁹ Bahtiyar ve diğerleri (n 3) 153; Ülgen ve diğerleri (n 4) 249-252; Pulaşlı (n 3) 334-338.

¹⁰ Bozer ve Göle (n 2) 290; Ülgen ve diğerleri (n 4) 251.

¹¹ Bozer ve Göle (n 2) 296.

kaydı, kapital faiz kaydı (TTK m. 786), düzenleyenin sorumsuzluk kaydı (TTK m. 679) çek üzerine konulursa bunlar yazılmamış sayılmaktadır¹².

Çeklerle Bağlantılı Bazı Hukuki İhtilafların Giderilmesine Dair Konvansiyon (Cenevre Konvansiyonu)¹³ Ek II m. 6 hükmüne göre taraf devletler, çekte kabul sonucunu doğurmamak üzere, teyit (certification), vize (visa) ve tasdik (confirmation) gibi beyanların hukuki sonuçlarını düzenleme hususunda yetkili kılınmışlardır. Söz konusu kayıtlar çekin niteliği ile bağdaşmayan hususlar içermedikçe senede dahil edilebilir¹⁴. Bu kayıtlara “Provizyon” “teminat” “yetki” “ihbar” “teyit” “vize” “tahkim” kayıtları örnek gösterilebilir¹⁵. Teyit muhatap banka tarafından çekin ön veya arka yüzüne “teyit edilmiştir” “hamil emrine amadedir” “bloke edilmiştir”¹⁶ şeklinde yazılmaktadır.

Vize kaydı, karşılığının sorulduğu anda mevcut olduğunu gösteren ve bankanın, sorgu anında bir karşılık görürse, durumu “*karşılığı vardır*” vb. ifadelerle çekin üzerine yazıldığı kayıttır. Görüldüğü gibi vize kaydı ile konkordato şerhine ilişkin kayıt çekin muhatabı olan banka tarafından yazılmaktadır. Çek üzerindeki kayıtlardan teyit kaydı ve vize kaydı uygulamada kambiyo hukukuna ilişkin olduğu kabul edilmemekle birlikte öğretide borçlar hukuku kapsamında değerlendirilmektedir¹⁷.

B. Konkordato Sürecinde Çekin Düzenlenmesi İbrazı ve Komiser İzni

Akit yapmaya ehil herkes (TMK m. 9) çek düzenleme ehliyetini haizdir. TTK m. 670 uyarınca sözleşme ile borçlanmaya ehil olan kimse kambiyo senetleri ile de

¹² Kendigelen ve Kırcı (n 4) 307; Bahtiyar ve diğerleri (n 3) 154; Ülgen ve diğerleri (n 4) 253; Pulaşlı (n 3) 343.

¹³ 19.03.1931’de Cenevre’de imzalanan Çeklerle Bağlantılı Bazı Hukuki İhtilafların Giderilmesine Dair Konvansiyon Türkiye tarafından imzalanmakla birlikte henüz TBMM tarafından onaylanmamıştır.

¹⁴ Kendigelen ve Kırcı (n 2) 304; Bahtiyar ve diğerleri (n 3) 153

¹⁵ Bahtiyar ve diğerleri (n 3) 155; Özdamar ve diğerleri (n 3) 255; Kendigelen ve Kırcı (n 4) 305; Bilgili ve Demirkapı (n 4) 159.

¹⁶ Kendigelen ve Kırcı (n 4) 353; ayrıca bkz. Sinan Sarıkaya ‘Çekin Teyidi’ (2023) 9(1) TFM 37, 38.

¹⁷ Ülgen ve diğerleri (n 4) 295; Sarıkaya (n 16) 46; Yargıtay 12 HD, 16810/677, 24.01.1995 bkz. Sarıkaya (n 16) 55.

borçlanmaya ehildir¹⁸. Hesap sahibi tüzel kişi de çek düzenleyebilecek olan, tüzel kişinin organı durumundaki kişidir¹⁹.

TMK m. 458 hükmüne göre tam ehliyetli kişinin fiil ehliyetini etkilemeyeceği için kendine kayyım atanan kişi çek düzenleyebilirken kendisine yasal danışman atanan kişi TMK m. 429 uyarınca çeki yasal danışmanının izni ile düzenleyebilmektedir²⁰.

TTK m. 800 hükmüne göre, çekin ya da ileri tarihli çekin tedavüle çıkmasından sonra düzenleyenin düzenleme tarihinden önce ölümü, iflası, hakkında konkordato hükümlerinin uygulanmasına karar verilmesi veya düzenleyenin kişisel halinde ya da malvarlığında oluşacak değişiklik, çekteki güçlü tedavül kabiliyeti sonucu çekin geçerliliğini etkilememektedir²¹.

Konkordato mühleti içinde alacaklılara ödeme yapılmaması konkordatonun doğasından kaynaklanmaktadır²². Öğretide bir kısım yazara göre²³ mühletten önce doğan borcun ödenmesi, bir kısım alacaklılara ayrıcalık tanınması olarak anlaşılabileceği bu durumun konkordatonun gerektirdiği kolektiflik, evrensellik ve eşitlik ilkelerine aykırı olduğu ve İİK m. 292/I-c ve 300d maddelerindeki kurallara da ters düştüğünden borçlunun bu ilkelere aykırı davranışı konkordato komiserine mühletin kaldırılmasını isteme yetkisi tanımaktadır.

Öğretide diğer bir görüşe göre komiser tarafından yasaklanmadığı sürece yapılacak ödemeler geçerlidir²⁴. Zira mühlet öncesi doğmuş borçlarının ödenmesi yasak

¹⁸ Poroy ve Tekinalp (n 1) 144; Bozer ve Göle (n 2) 311.

¹⁹ Bozer ve Göle (n 2) 245.

²⁰ Nagehan Kırkbeşoğlu, 'Genel Olarak Yasak İşlemler' 2023 (1)2 EOGÜHFD 179, 183.

²¹ Öztan (n 4) 312; Poroy ve Tekinalp (n 1) 355; Bozer ve Göle (n 2) 308; Pulaşlı (n 3) 346; Ayli ve Yardımcıoğlu (n 6) 3218.

²² Müjgan Tunç Yücel, *Konkordato Mühletinin Alacaklılar Bakımından Sonuçları* (On İki Levha Yayıncılık 2020) 13; Sümer Altay ve Ali Eskiocak, *Konkordato ve Yeniden Yapılanma Hukuku* (5. Baskı, Vedat Kitapçılık 2019) 177.

²³ Altay ve Eskiocak (n 22) 178.

²⁴ Selçuk Öztekin, Budak, Ali Cem Budak, Müjgan Tunç Yücel, Serdar Kale ve Bilgehan Yeşilova, *Yeni Konkordato Hukuku* (3. Baskı, Yetkin Yayınları 2023) 484; M. Serhat Sarısözen, *Konkordato* (6. Baskı, Yetkin Yayınları 2024) 489.

tasarruflar arasında sayılmamıştır. Ancak diğer alacaklıların zarara uğraması halinde komiser durumu rapor ederek mahkemeden mühletin kaldırılmasını isteyebilir.

Öte yandan yine öğretide İİK m. 297/I hükmüne göre borçlu tarafından çek düzenlenmesinin veya çek bedellerinin ödenmesinin komiserin bizzat iznine ve onayına tabi tutulabileceği de kabul edilmektedir²⁵. Uygulamada da yerel mahkemeler genellikle mühlet kararları ile birlikte borçlunun (çek düzenleme ve çek ödemesi gibi) işlemlerinin komiserin iznine tabi tutulmasına karar vermektedir.

İİK. 308c/II hükmüne göre “Bağlayıcı hâle gelen konkordato, konkordato talebinden önce veya komiserin izni olmaksızın mühlet içinde doğan bütün alacaklar için mecburidir.”. Komiserin onayı ile mühlet içinde üstlenilen borçlar ise konkordato koşullarına tabi olmayacağı gibi iflas halinde masa borcu sayılmaktadır²⁶.

Çek alacağı bakımından konu irdelendiğinde muhatap banka öncelikle ibraz edilen çekin geçerliliğini, çekin ödenmesine engel bir durum olup olmadığını re’sen incelemelidir. Bunlardan birini tespit ettiğinde ise ödemededen kaçınmalıdır²⁷. Aksi takdirde banka gerekli özeni göstermeksizin yaptığı bu ödemeyi daha sonra düzenleyenin hesabına borç olarak yansıtamayacaktır²⁸.

Öğretide Sarısözen’e göre²⁹, borçlunun mühletten önce düzenlediği çekler bankaya ibraz edildiğinde karşılığı varsa bu durumda iki ihtimal olabilir. Birinci ihtimalde borçlu hesabından yapılacak ödemelerin komiserin onayına bağlanmaması halidir. Burada da iki seçenek söz konusudur. Birincisi komiserin onayına bağlanmadığı halde çek hesabında karşılık varsa karşılığı banka çeki ibraz edene ödemelidir. İkinci olarak

²⁵ Sarısözen (n 24) 508; Tunç Yücel (n 22) 95.

²⁶ Altay ve Eskiocak (n 22) 176.

²⁷ Ülgen ve diğerleri (n 4) 269, 277, 1056; Öztan (n 4) 292. TTK m. 797/I uyarınca çekin bankaya ibrazı bankanın incelemesine sunulması ve zilyetliğinin geçici olarak bankaya bırakılmasıdır (Poroy ve Tekinalp (n 1) 393.

²⁸ Ülgen ve diğerleri (n 4) 269; Özdamar ve diğerleri (n 3) 281; Poroy ve Tekinalp (n 1) 393.

²⁹ Bkz. Sarısözen (n 24) 503.

komiserin onayına bağlanmadığı halde çekin karşılığı da bulunmadığında banka karşılıksız şerhi düşüp kanuni garanti miktarını çeki ibraz edene ödemelidir³⁰.

Komiserin onayına bağlanması durumu olan ikinci ihtimalde de iki seçenek söz konusudur. Birincisi komiser çekin varlığından haberi olduğu halde çekin karşılığı hesapta bulunuyorsa karşılığı olan çekin ödenip ödenmeyeceğine komiser karar vermelidir. Komiser izin verdiğinde çek karşılığı ödenmeli; komiser ödeme için izin vermediğinde banka karşılıksız şerhi de düşmemelidir. Ancak bu durumda komiserin izni olmadığından herhangi bir işlem yapılamadığı belirtilmelidir³¹. Bu ihtimalde ikinci seçenek olan karşılığının olmaması durumunda ise doğal olarak ödeme için komiserin izninin olup olmamasının önemi bulunmamaktadır.

Öğretide Kendigelen bankanın çek üzerinde karşılıksız şerhini de yazabileceğini ifade etmektedir³². Bu görüşe göre banka düzenleyen hukuki ve idari yaptırımlara maruz kalmasını önlemek için hamile ödeme de yapabilir. Yaptığı ödemeyi de çek anlaşmasına dayanarak genel hükümlere göre çeki düzenleyen konkordato borçlusundan talep edebilir

Coşkun, borçlu geçici mühlet kararından önce düzenlediği ileri tarihli çeklerin mühlet kararından sonra bankaya ibrazı halinde bu çeklerin “ödenmemesi hususunda” mahkemece tedbir kararı verilebileceği görüşündedir³³.

Tunç Yücel haklı olarak mühletten önce doğan diğer borçlar gibi konkordato başvurusundan önce doğmuş olmakla birlikte düzenleme tarihi mühlet içine denk gelen ileri tarihli çekin mühlet içinde ödenmesinin mümkün olmadığı görüşündedir. Çek alacağı konkordatoya tabi olmalı ve adi alacak olarak kaydedilip proje kapsamında ödenmelidir. Bu görüşe göre eğer ileri tarihli çek mühlet içinde bankaya ibraz anında çekin karşılığı bulunmamakta ise, banka tarafından karşılıksızdır işlemi yapılmalı ve garanti miktarı da ödenmelidir³⁴. Eğer komiserin ödeme izni olduğu halde ileri tarihli çek

³⁰ Ibid 503.

³¹ Ibid 508.

³² Bkz. Ülgen ve diğerleri (n 4) 272; Öztan (n 4) 290.

³³ Mahmut Coşkun, *Konkordato ve İflas* (3. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2024) 86.

³⁴ Tunç Yücel (n 22) 94.

mühlet içinde bankaya ibraz edildiğinde çekin karşılığı bulunmakta ise alacaklıya ödeme yapılmalıdır. Ancak komiserin ödeme için izni olmadığında banka tarafından karşılığı olduğu halde karşılıksızdır şerhi de verilmemelidir³⁵.

Uygulamada da düzenleme tarihi konkordato mühleti içerisinde denk gelen ileri tarihli çekin mühlet içinde ödenmesinin mümkün olmadığı belirtilmektedir³⁶. Kanaatimizce konkordatoya tabi olan borçların mühlet içinde ödenmesi mümkün olmadığından konkordato projesine dahil olan mühletten önce düzenlenmiş vadeli çekin ödenmesine izin vermeyen konkordato komiseri aslında kanuna uygun hareket etmiş olmaktadır.

II. KONKORDATO SÜRECİNDE ÇEKLERLE İLGİLİ BÖLGE ADLİYE MAHKEME KARARLARINA KONU OLAN UYUŞMAZLIKLAR

Yargıtay ilgili dairelerinin 7101 sayılı Kanun öncesi vermiş olduğu aynı uyuşmazlıklarla ilgili kararları ile karşılaştırıldığında bölge adliye mahkemelerinin mevcut kararlarından farklı içtihatlarla ulaşılabilmektedir. Çelişkilerde 7101 sayılı kanunla TTK'da ve HMK'daki yapılan esaslı değişiklikler öncesi söz konusu dönemlerdeki uygulama farklılıkları etkilidir. İlk derece mahkemelerinin örnek alabileceği emsal içtihatların yokluğu da iflas ertelemesine ilişkin emsal kararların örnek alınması ya da alınmaması yerel ya da bölge adliye mahkemelerinde verilen farklı kararlar sonucu borçlular bir bölgede konkordato kararı ve tedbiri alamadığında hemen ardından merkez adresini değiştirerek başka bölgede konkordato talep etmektedir.

Konkordato kaydının olup olmaması ya da çekin karşılıksız veya karşılığının olması hallerinde doğan uyuşmazlıklara yönelik farklı bölge adliye mahkemelerinin farklı kararlarının ilk derece mahkemelerine yansımaları, hukuk güvenliğine ilişkin bir kısım sorunu gündeme getirmektedir. Bu kısım altında da karşılaşılan bu sorunlarla ilgili uyuşmazlıklar incelenecektir.

³⁵ Ibid 94.

³⁶ Coşkun (n 33) 86, 156.

A. İleri Tarihli Çekle İlgili Alacağın Doğumu ve Alacak Talebine İlişkin Uyuşmazlıklar

1985 yılında eski 3167 sayılı Çek Kanunu m. 16/I hükmünde düzenleme tarihinden önce ibrazında hukuki takibin yanısıra cezai kovuşturma da yapılmakta idi. 5838 sayılı kanunla³⁷ 2009 yılı sonuna kadar yazılı düzenlenme tarihi öncesi dönemde çek ödenmek üzere muhataba ibrazı geçersiz sayılmıştır. Bu konuda düzenleme tarihinden önceki ibrazın geçersizliğine ilişkin uygulama beş kez yapılan uzatmalardan sonra son değişiklik ile³⁸ 31.12.2025 tarihine kadar uzatılmıştır. Bir anlamda düzenleyen ile lehtar arasında çekte “vade anlaşması”na artık kanun koyucu tarafından da itibar edilmiştir³⁹. Vadeli çekle birlikte ülkemizde çekin ödeme aracından ziyade kredi aracına dönüşmesi, teminat aracı olarak kullanılabilmesi, muhatabın banka olması ve düzenleyenin ağır yaptırımlara tabi olması gibi nedenlerle çek bono yerine kullanılır hale gelmiştir⁴⁰.

Kanunda borçlunun mühlet içerisinde çek keşide edemeyeceği belirtilmemiştir. Konkordato kurumu da alacağı tecdit etmediği gibi alacağın karakterini de değiştirmemektedir⁴¹. Konkordato mehli öncesinde konkordato borçlusunun düzenlediği ileri tarihli çekin karşılığını bankada bulundurmaması haklı görülebilir. Zira konkordato mühletinden önce doğmuş olan borçlar konkordato kapsamındadır⁴². Borçlu bu durumda karşılığı olan çeki konkordato süresince ödemeyeceği gibi konkordato komiserleri de ödemeye onay vermemelidir. Bu durumda kanaatimizce ileri tarihli çeklerde konkordato süreci nedeniyle borç ödememe statüsü hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmelidir.

³⁷ Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Kanun Numarası:5838, Kabul Tarihi: 18.02.2009, RG 28.02.2009/27155 mük.

³⁸ Bazı Kanun Ve KHK’larda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 7491, Kabul Tarihi: 27.12.2023, RG 28.12.2023/32413.

³⁹ Ülgen ve diğerleri (n 4) 1000;

⁴⁰ Kendigelen ve Kırcı (n 4) 315; Ülgen ve diğerleri (n 4) 260.

⁴¹ Talih Uyar, ‘Konkordatonun Hükümleri (İİK m. 303)’ (2009) 84 Legal Hukuk Dergisi 3793, 3793; Altay ve Eskiocak (n 22) 400.

⁴² Coşkun (n 33) 156.

Öte yandan uygulamada ileri tarihli çekte alacağın doğum anının belirlenmesi karışıklığa neden olmaktadır. İİK. m. 294/VI hükmüne göre “*Konkordato mühletinin verilmesinden önce, müstakbel bir alacağın devri sözleşmesi yapılmış ve devredilen alacak konkordato mühletinin verilmesinden sonra doğmuş ise, bu devir hükümsüzdür.*” Diğer bir ifade ile İİK m. 294/VI hükmüne göre doğmamış alacağın devri hükümsüzdür. Bununla birlikte konkordato sürecinde bu maddenin bir kısım yerel mahkemeler tarafından verilen kanaatimizce isabetsiz olan tedbir kararlarına dayanak gösterildiği bilinmektedir.

Yüksek mahkeme söz konusu hükmü, vadeli senetler ile ileri tarihli çeklerin müstakbel bir alacağı temsil ettiği yönündeki kanaatimizce hatalı bir gerekçeye dayanak yapmıştır. Gerçekten Yargıtay 6. Hukuk Dairesi bir kararında⁴³ konkordato mühletinden sonra doğacak olan alacakla ilgili İİK m. 294/VI. hükmüne atıfta bulunarak “*çekin temlik cirosu ile devredildiği kabul edilmiş olması halinde davacı şirketin geçici mühletin ilanından önce davalıya ciro ettiği ve mühlet ilanından sonra muaccel olan ileri tarihli çekten kaynaklanan devri, yukarıdaki hüküm uyarınca geçersiz olacağına*” içtihat etmiştir. Oysa kambyo senetleri, kurucu (yaratıcı) kıymetli evraklardan olup, senede bağlı olan hak senedin düzenlenmesi ve ilk hamile teslim edilmesi ile doğmaktadır⁴⁴. Vade alacağın doğum tarihinden sonraki bir tarih olduğuna göre ileri tarihli çek alacağın doğum tarihini değiştirmemektedir. Keza emre yazılı çek kamu güvenliğini haiz kıymetli evraktır⁴⁵. “*Kağıttaki hak ile kağıdın içerdiği hak daima hamile aittir.*”⁴⁶. Mevcut bir borç için kambyo taahhüdünde bulunulması yenileme anlamına gelmeyeceği gibi temel ilişkiden doğan eski borç ve alacak ile kambyo ilişkisinden doğan yeni borç ve alacak varlıklarını birlikte sürdürmektedir⁴⁷. Temel borç ilişkisinden doğan talep hakkı ortadan

⁴³ Yargıtay 6 HD, 1251/1999, 11.04.2022, bkz. Coşkun (n 33) 157.

⁴⁴ Ülgen ve diğerleri (n 4) 24. Çek gibi kamu güvenliğini haiz kıymetli evrakta, senedin içerdiği hakkın ne zaman doğduğu kıymetli evrak teorilerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur (bkz. Poroy ve Tekinalp, (n 1) 47; Bozer ve Göle (n 2) 21; Pulaşlı (n 3) 46; Öztan (n 4) 27.

⁴⁵ Bahtiyar ve diğerleri (n 3) 15; Poroy ve Tekinalp (n 1) 47.

⁴⁶ BGE 98 IV 244 bkz. Poroy ve Tekinalp (n 1) 47.

⁴⁷ Ülgen ve diğerleri (n 4) 25; Aynı yönde Yargıtay 11 HD, 6447/7249, 15.06.2009 (Eriş (n 7) 1136).

kalkmamakta ancak bu hakla yarışan bir kambyo hakkı doğmakta⁴⁸ ve alacaklının alt ilişkiden doğan talep hakkı kambyo hakkı kullanılmasına (vadeye) kadar donmaktadır⁴⁹. Senetteki son hamil, komisere ilan tarihinden itibaren süresi içerisinde alacak bildiriminde bulunmalıdır⁵⁰. Nitekim cirantalardan biri ya da birden fazlası da geciktirici koşula bağlı olarak alacak bildiriminde bulunabilir. Böyle bir alacak bildiriminin hesaba katılıp katılmamasına mahkeme İİK m. 302/VI hükmüne göre karar verebileceği gibi aynı alacak için birden fazla alacaklının oy kullanmamasına dikkat edilmelidir⁵¹. Muhatap banka çekte kambyo ilişkisine dahil olmadığı gibi hamilin de kambyo hukukuna dayanarak muhataba karşı bir talep hakkı bulunmamaktadır⁵². Ödemeye yönelik talep hakkı için çek muhataba ibraz edilmelidir⁵³.

Dolayısıyla alacak eğer konkordato talebinden önce doğmuş ise, borcun ifası için düzenlenen ileri tarihli çekin mühlet içinde ödenmesi mümkün olmadığı gibi bu alacak konkordatoya kaydedilmelidir⁵⁴. Esasında ileri tarihli çekin karşılıksız çıkması halinde karşılıksız çek suçu kapsamında çıkartılması, mevcut sorunları kısmen çözebileceği gibi çekin bono yerine kullanılmasını da engelleyebilir⁵⁵.

B. Karşılıksız Çek Suçunun Önlenmesine Yönelik Konkordato Sürecine İlişkin Şerh Düşülmesine İlişkin Uyuşmazlıklar

Çek düzenlenmesi için iki önkoşuldan biri (diğeri çek anlaşması) “*düzenleyenin emrine tahsis edilmiş bir karşılık bulunmalı*”dır (TTK m. 783/I). Konkordato sürecinde karşılıksız şerhine ilişkin olarak iflasın ertelenmesi döneminde maddi hukuka ilişkin olduğu gerekçesi ile çeke karşılıksız şerhi düşülmesinin önlenmesine yönelik tedbir

⁴⁸ Kendigelen ve Kırca (n 4) 26; Poroy ve Tekinalp (n 1) 143.

⁴⁹ Poroy ve Tekinalp (n 1) 143.

⁵⁰ Levent Börü ‘Adi Konkordato Alacaklıların Alacaklarını Bildirmesi’ (2019) 10(1) İÜHFD 173, 183.

⁵¹ Ibid 183.

⁵² Ülgen ve diğerleri (n 4) 236.

⁵³ Öztan (n 4) 270; Özdamar ve diğerleri (n 3) 44; Kendigelen ve Kırca (n 4) 316.

⁵⁴ Coşkun (n 33) 156.

⁵⁵ Bkz. Ünal Tekinalp, ‘İleri Keşide Tarihli (Vadeli) Çeklere İlişkin Bir Öneri’ (1999-2000) 19(1-2) *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* 923, 932; Cezai yaptırıma karşı tartışmalar için bkz. Haluk Tandoğan, ‘Sonraki Tarihli Çekler ve Uygulamada Ortaya Çıkardığı Sorunlar’ (1981) 11(2) *Batider* 67, 67 vd.

alınamaması konusu, maddi hukuka ilişkin ve üçüncü kişileri etkilemeye yönelik tedbir kararları ile ilgili uyuşmazlıklarla çek üzerine konkordato şerhi düşülmesine ilişkin uyuşmazlıklar bu başlık altında incelenmiştir.

1. İflasın Ertelenmesi Döneminde Maddi Hukuka İlişkin Olduğu Gerekçesi ile Karşılıksızdır Şerhinin Düşülmesinin Önlenmesine Yönelik Tedbir Alınamaması

İflasın ertelenmesi bir sermaye şirketi veya kooperatifin iflasını gerektiren aktiflerin pasiflerini karşılayamaması halinde mahkemenin iflas kararı öncesi, talep üzerine şirketin ya da kooperatifin mali durumunun düzeltilebileceğini tespit ettiğinde düzeltme süresi vermesini ifade eden bir kurumdu⁵⁶.

Türk-İsviçre doktrinde genel kabul gören tanıma göre konkordato, koşulların gerçekleşmesi halinde olağan cebri icra usullerinin yerini alan, iflasa yaklaşan ve fakat ona nazaran özel ve daha yumuşak bir rejim öngören bir cebri icra türü olarak tanımlanmıştır⁵⁷. Konkordato kolektif bir cebri tasfiye kurumudur⁵⁸. Kanun koyucu öğretide süregelen eleştiriler neticesinde iflasın ertelenmesi kurumunu tümüyle kaldırarak tercihini konkordatodan yana kullanmış; bunu yaparken de konkordatoda revizyona gitmiştir⁵⁹.

Öğretide ve uygulamada iflasın ertelenmesi talebinin incelenmesi sırasında verilen ihtiyati tedbir kararlarının maddi hukuk alanında sonuçlar doğuracak nitelik ve içerikte olmaması; bu nedenle özellikle üçüncü kişilerin haklarını etkileyecek şekilde ve maddî hukuk bakımından sahip oldukları hakların kullanılmasını engelleyecek veya bu

⁵⁶ İsmet Sayhan, *Sermaye Şirketleri ve Kooperatiflerde Borca Batıklık Sebebiyle İflas ve İflasın Ertelenmesi* (Yetkin Yayınları 2016) 171.

⁵⁷ İbrahim Ermenek, *İflasın Ertelenmesi* (Doktora Tezi) (2008) 120. Concordat” kelimesinin karşılığı olan “konkordato” anlaşma olarak borç ilişkisinin karşılıklı olarak belirlenen koşullarla sona erdirilmesidir bkz. Sarısözen (n 24) 119.

⁵⁸ Altay ve Eskiocak (n 22) 3.

⁵⁹ Sarısözen (n 24) 108.

hakların özüne zarar verecek şekilde ihtiyati tedbir kararları verilemeyeceği kabul edilmektedir⁶⁰.

İflasın ertelenmesindeki muhafaza tedbirleri geçici hukuki koruma tedbirleridir. Kesin koruma sağlamaz, yargı organlarınca verilir, karar bağlayıcıdır, iflasın ertelenmesini alacaklı ve borçlu isteyebilir, yaklaşık ispat yeterlidir⁶¹. İflasın ertelenmesinde, erteleme süresince borçluya ait taşınmaz malların üçüncü kişilere devrinin engellenmesi için tapu siciline şerh düşülmesi, yatırım mallarının devrinin yasaklanması, ortaklığın işletme faaliyetlerinin durdurulması gibi tedbirlerin alınabileceği öngörülmüştü⁶².

İflasın ertelenmesi ile konkordato öncelikle amaç bakımından birbirinden farklı iki kurumdur. Konkordatoda iflas ertelemenin aksine şirketin kurtarılması değil; borçların ödenmesi amaçlanmaktadır⁶³. Yargıtay iflasın ertelenmesinde verilecek tedbir kararlarının sadece borçluya nefes alma imkanının verilmesi yönünde olması gerektiğini içtihat etmişti⁶⁴.

Öğretide iflasın erteleme kararının etkileri takiplerin durmasına yönelik olduğundan (İİKm. 179/b) ve takip hukukuna ilişkin tedbirlerin alınması gerektiğinden protesto çekilmesi ve çekin ibrazının önlenmesi gibi tedbirlerin alınamayacağı belirtilmekteydi⁶⁵. İflasın ertelenmesinde alacaklılar için genel bir alacak tahsili yasağı da verilememekte idi⁶⁶.

Yargıtay iflasın ertelenmesine ilişkin tedbirlerin kural olarak takip yasakları ile sınırlı olduğunu, borçlu şirkete nazaran üçüncü kişi durumunda olanların maddi hukuktan

⁶⁰ Ermenek (n 57) 245; Mahmut Bilgen, *Konkordato İflas ve Yargılama Usulü* (3. Baskı, Adalet Yayınevi 2020) 148.

⁶¹ Cenk Akil: 'İflâsın Ertelenmesinde Muhafaza Tedbirleri-Özellikle Kayımlık-' (2009) 25(1) Batider s. 229, 234.

⁶² bkz. Ermenek (n 57) 250, dn. 62'de belirtilen yazarlar.

⁶³ Öztekin ve diğerleri (24) 132.

⁶⁴ Yargıtay 23 HD, 2502/6502, 21.10.2014 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 05 Nisan 2025.

⁶⁵ Akil (n 61) 229, 255.

⁶⁶ Selçuk Öztekin, 'İflasın Ertelenmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar' (2016) 15(1-2) İKÜHFD 403, 410, Aynı yönde Yargıtay 19 HD, 2288/4946, (04.05.2006 (28.06.2007 (Öztekin 410); Bilgen (n 60) 149.

doğan talep ve def'i haklarını kısıtlayan ve infazı denetlenemeyecek şekilde ihtiyati tedbir kararı verilemeyeceğini kabul etmişti⁶⁷. Bu bağlamda iflasın ertelenmesi döneminde “*maddi hukuka ilişkin*” haklara etki edebilecek şekilde konkordato talep eden şirketin düzenlediği çekin ödenmesinin durdurulması, şirketlerin banka hesapları üzerinde bulunan blokelemlerin kaldırılması⁶⁸, çeklere karşılıksız şerhi yazılmaması⁶⁹ şeklindeki tedbir kararları usul ve yasaya aykırı olduğu gerekçesi ile Yargıtay tarafından bozulmakta idi⁷⁰. İflasın ertelenmesi döneminde, ileri tarihli bir çek verilmiş olsa da hamil bankaya başvurarak ödenmediğini tespit ettirerek müracaat hakkını kullanabilirdi⁷¹.

Mali durumu bozulan şirketler, iflasın ertelenmesi döneminde vadeli çekte karşılıksız çek suçunun oluşturduğunun kabul edilmesi nedeni ile iyileştirme projelerini gerçekleştirecek olan yönetim kurulu üyelerine hapis cezası uygulanabilmekteydi. Öğretide, bu durumların iflasın ertelenmesi müessesesini etkisiz hale getirmesi nedeniyle iflasın ertelenmesi kararı verilen şirketlerdeki yönetici ve temsilcileri bakımından karşılıksız çek suçları sebebiyle kovuşturma yapılamayacağı veya yapılsa da erteleme süresince bu kararların infazının da ertelenebileceği yönünde düzenleme yapılması önerilmişti⁷².

2. Konkordato Sürecindeki Maddi Hukuka İlişkin Olan ve Üçüncü Kişileri Etkilemeye Yönelik Tedbir Kararları ile İlgili Uyuşmazlıklar

7101 sayılı kanun sonrası konkordato döneminde de konkordatoya yönelik mahkemenin kararının etkilerinin maddi hukuk kapsamındaki işlemleri kapsayıp kapsamadığı tartışmalı bir konudur. Öğretide çoğunluk görüşüne göre, üçüncü kişileri etkileyecek şekilde maddi hukuk kapsamındaki işlem ve düzenlemelerde örneğin alacakların muacceliyet kazanmasına, protesto keşide edilmesinde hak ve defilerin

⁶⁷ Yargıtay 23 HD, 364/791, 12.02.2015 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 05 Nisan 2025.

⁶⁸ Yargıtay 23 HD, 1920/2047, 01.04.2013 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 05 Nisan 2025.

⁶⁹ Yargıtay 19 HD, 9054/12016, 14.12.2006 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 05 Nisan 2025.

⁷⁰ Bilgen (n 60) 165; Yargıtay 19 HD, 261/3707, 12.04.2007 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 05 Nisan 2025.

⁷¹ Bilgen (n 60) 162.

⁷² İsmail Kayar, ‘Yargıtay 19. Hukuk Dairesi’nin İflasın Ertelenmesine İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi’ Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu (BTHAE 2009) 41, 102.

kullanılmasına, temlikleri geçersiz kılan bir düzenlemeden hareketle, borçlunun taraf olduğu bütün sözleşme ilişkilerinden doğan hakların kullanılmasına konkordato süreci etkili olmamalı ve mahkemece tedbir kararı verilmemelidir⁷³. Örneğin takas bir icra takip işlemi olmadığından yasaklanmasına⁷⁴, konkordato talep eden şirketlerin banka hesaplarında bulunan paralara yönelik banka tarafından konulmuş blokajların kaldırılmasına da⁷⁵ karar verilemez. İİK m. 287/I hükmünde “...gerekli gördüğü bütün tedbirleri alır” ifadesinde mahkemeye geniş bir yetki verilmiş olmakla birlikte mahkeme maddi hukuka yönelik sonuç doğurucu tedbirler almaktan kaçınmalıdır⁷⁶.

Buna karşılık, geçici mühletle birlikte borçlunun banka hesapları üzerine blokaj koyarak ancak komiserin izniyle tasarruf edebilmesine yönelik tedbir kararı verilebilir⁷⁷. Mahkeme gerektiğinde geçici mühlet kararında veya daha sonra talep üzerine ya da resen borçlunun hesaplarına blokaj koyabilir veya borçlunun hesapları üzerinde komiserin izni ile tasarruf edebileceğine karar verebilir⁷⁸. İsviçre’de uygulandığı gibi konkordato mahkemesi borçlunun malvarlığının korunması ve muhafazası için gerekli olan tedbirleri alabilir. Bu tedbirlere örnek olarak teminat amacı ile borçluya ait banka hesaplarının bloke edilmesi veya bunun komiserin iznine bağlanması, mallarla ilgili devir ve temlik yasağı, bu yasakların tapu siciline şerh edilmesi sayılabilir⁷⁹.

İcra ve İflâs Kanununun çeşitli hükümlerinde konkordato mühletinin maddi hukuk ilişkilerine etkileri açıkça düzenlenmiştir. Bu bağlamda, faize (İİK m.294/III); temliklere

⁷³ Cemil Simil, ‘Konkordato Mühleti Verilmesinden Önce Bankalara Temlik Edilen Bono ve Çeklerin ya da Bedellerinin İadesinin Gerekip Gerekmeyeceği’ (2020) 31(112) Bankacılar Dergisi 47, 52; Güray Erdönmez, ‘Konkordato Mühleti Verilmesinin Alacaklılara Etkisi’ içinde Muhammet Özkes (edt) *Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunun Güncel Sorunları II*, (Lexpera Seminer, 2019) 15, 24; Coşkun (n 33) 84.

⁷⁴ Sarısözen (n 24) 250.

⁷⁵ Ibid 259.

⁷⁶ Sarısözen (n 24) 249; Erdönmez (n 73) 18; Bilgen (n 60) 148.

⁷⁷ Coşkun (n 33) 84.

⁷⁸ Bilgen (n 60) 148.

⁷⁹ İbrahim Kaplan, *İsviçre İcra ve İflas Hukukunun Borçların Ertelenmesine (Konkordatoya) İlişkin Malvarlığı Yönetimi Sözleşmesi Hükümleriyle Mukayeseli Olarak Yeni Türk Konkordato Hukuku* (Yetkin Yayınları 2019) 24. Ancak ülkemizden farklı olarak İsviçre’de ihtiyati haciz yapılamaz, davalar da erteleme süresince ertelenmektedir, takas da sınırlandırılmıştır bkz.Kaplan (n 79) 35.

(İİK m.294/VI), takas hakkına (İİK m.294/IV) ve sözleşmenin feshine ilişkin düzenlemeler (İİK m.296) gösterilebilir⁸⁰.

Öğretide Budak ve Tunç Yücel, gerekli görülen tüm tedbirlerden kastın, İİK m. 294, 295, 296 ve 297’de sayılan etkiler dışındaki malvarlığını koruyucu tedbirler olduğunu belirtmişlerdir⁸¹. Sarısözen’e göre, konkordato sürecinde mahkemenin kararlarının etkileri takip hukukuna ilişkin olmalı; maddi hukuk kapsamındaki işlem ve düzenlemelere, hak ve defilerin kullanılmasına etkisi olmamalıdır⁸².

Uygulamada, İstanbul BAM 17. HD’nin 16.05.2019 tarih, 492/894 Karar sayılı kararında⁸³, “7101 sayılı kanunla yürürlükte kaldırılan İflasın ertelenmesi taleplerinde, maddi hukuka ilişkin tedbirlere karar verilemeyeceği kabul edilmekteydi. Konkordatoda ise, maddi hukuka müdahale edebileceğine ilişkin düzenlemeler kanun koyucu tarafından düzenlenmiştir. (İİK m.294/1, 294/3,294/4, 294/6,296/1,296/2).Yasanın 296. maddesinde.... Bu düzenlemeler ve konkordatonun amacı göz önünde tutulduğunda, iflas erteleme taleplerinde olduğu gibi maddi hukuka ilişkin tedbirlerin alınamayacağına dair kabul şekli yerinde değildir....konkordatonun amacı ile aykırı düşmeyecek olan, borçlu şirketin keşide etmiş olduğu çeklerin muhatap bankaya ibrazı ve karşılığının olmaması halinde ‘karşılıksızdır’ şerhi düşülmeyerek, geçici mühletin ilan tarihi sonrasında bankaya ibraz edilen borçlu şirketin keşide ettiği ve karşılıkları bulunmayan çekler yönünden, ‘konkordato tedbiri’ şeklinde şerh düşülmesi yönünden ihtiyati tedbir talebinin kabulüne karar verilmesi” gerektiği belirtilmiştir. Bu durumda söz konusu Daire tarafından konkordato sürecinde yerel mahkemelerce maddi hukuka ilişkin tedbirlerin alınabileceği kabul edilmektedir”⁸⁴.

Kanaatimizce yerel mahkemeler maddi hukuka ilişkin tedbir kararı vermemelidir. İİK m. 287/I hükmündeki tüm tedbirler kapsamında maddi hukuka ilişkin yerel

⁸⁰ Erdönmez (n 73) 17.

⁸¹ Öztekin ve diğerleri (n 24) 286.

⁸² Sarısözen (n 24) 250.

⁸³ <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 05 Nisan 2025.

⁸⁴ Aynı yönde bkz. İstanbul BAM 17 HD, 119/1072, 13.06.2019 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 05 Nisan 2025.

mahkemelerin karar verilebileceği kabul edilirse İİK m. 287/son hükmüne göre bu tedbirlere karşı da kanun yoluna başvurulamaması gerekir. Kanaatimizce İİK m. 294, 295, 296 ve 297 hükümleri dışında mahkemece verilen tedbir kararları maddi hukuka ilişkin olmamalıdır; maddi hukuka ilişkin karar verildiğinde ise bu karar itiraz konusu ve kanun yolu olarak istinaf konusu yapılabilmelidir.

Çek hesabında karşılık olmadığı halde karşılıksızdır şerhi yazılmasının ihtiyati tedbirle engellenmesi de başta lehtar ve ciranta olmak üzere üçüncü kişilerin maddi hukukunu etkileyecek niteliktedir. Karşılıksızdır şerhi yazılması ihtiyati tedbirle engellendiğinde borçlu, banka hesabını karşılıksız bırakmaya da teşvik edilecektir. Kanaatimizce karşılıksız şerhi çekte bulunmuyorsa suç oluşmamaktadır. Bu nedenle üçüncü kişilerin haklarını da ilgilendirdiğinden çek hesabında karşılık yoksa karşılıksız şerhi olmalı ancak hukuka uygunluk nedeni olan konkordato mühletinin olduğu kaydı da yer almalıdır. Esasında bu konudaki asıl çözüm kanaatimizce ileri tarihli çeke teşviki önlemek bakımından ileri tarihli çekin karşılıksız çek suçu kapsamında çıkarılmasıdır⁸⁵.

3. Çek Üzerine Konkordato Şerhi Düşülmesine İlişkin Uyuşmazlıklar

Öğretide komiser tarafından çekin ödenmesine izin verilmemesi durumunda bankaca karşılık olduğu halde karşılıksızdır şerhi yerine çeke, “*borçlu hakkında mühlet kararı verildiği ve komiser izni olmamasından dolayı herhangi bir işlem yapılmadığına*” ilişkin bir şerh düşmesi gerektiği belirtilmektedir⁸⁶.

Kanaatimizce hamilin ya da üçüncü kişinin haklarını etkileyecek şekilde kambiyo senedini vadesi geldiğinde düzenleyene ibraz etmesinin önlenmesine yönelik tedbir kararı verilmesi mümkün değildir⁸⁷.

İstanbul BAM 17. HD’nin konkordato mühleti alan borçlunun ihtiyati tedbir yoluyla çeklerin karşılıksızdır işlemine tabi tutulmamasını talep edemeyeceği, ancak karşılıksızdır şerhi yerine geçici mühlet verildiğinden işlem yapılamayacağına ilişkin şerh

⁸⁵ Bkz. Tekinalp (n 55) 932. Cezai yaptırıma karşı tartışmalar için bkz. Tandoğan (n 55) 88 vd.

⁸⁶ Sarısözen (n 24) 508; Tunç Yücel (n 22) 95.

⁸⁷ Erdönmez (n 73) 24.

düşülmesini talep edebileceği şeklinde bir çok kararı bulunmaktadır⁸⁸. 7101 sayılı kanun sonrası emsal başkaca karar bulunmadığından bu kararı örnek alan yerel mahkemeler aynı yönde kararlar vermektedir.

Coşkun’a göre karşılıksız şerhi yerine “*konkordato davasında verilen tedbir nedeniyle ödenmemiştir*” şerhi yazılmalıdır. Bunun sonucunda alacaklılar arasında eşitlik sağlanabilir, konkordatodan umulan amaç gerçekleşmiş olur ve kötüniyetli borçluların muvazaalı çek düzenlemesi de engellenebilir⁸⁹.

C. Karşılıksız Çek Suçuna Yönelik Konkordato Şerhinin Etkisi

Karşılıksız kaydı, 3167 sayılı Kanun'un uygulanabilmesinin önkoşuludur. Konkordato mühleti içerisinde karşılıksız kaydı, mehlin ilerleyen sürecinde konkordatonun kabul edilip edilmemesi, çek hesabında muhatap bankanın davranışı, çek düzenleyenin amacı ve komiserin talimatlarının varlığı ilk derece mahkeme kararlarındaki farklılıklara ve çelişkilere yansımaktadır. Bu başlık altında, konkordato şerhinin karşılıksız çek suçu yönünden suç unsuru ya da hukuka uygunluk nedeni görülmesine ilişkin uyuşmazlıklar, konkordato tasdik yargılamasının ceza mahkemesinde bekletici sorun yapılmasına ve bankanın sorumluluk miktarının ödemesine ilişkin uyuşmazlıklar incelenecektir.

1. Suç Unsuru Bakımından Karşılıksız Şerhi

Karşılık, çeki ödemeye yetecek meblağın çekle ilgili hesapta ve hesap sahibinin emrinde bulunmasıdır⁹⁰. Çek ibraz edildiği halde herhangi bir sebeple ödenmediğinde muhatap banka “ödenmemiştir” kaydı koymalı ve çeki hamiline iade etmelidir (TTK m. 808). “Karşılıksızdır” işlemi ise banka tarafından maddi bir olgunun, çek hesabında çek meblağının kısmen veya tamamen bulunmamasının tespiti⁹¹. Hamil çeki imzalamaz ise “karşılıksız” işlemi de yapılamaz ve çek hamile iade edilir (ÇekK m. 3).

⁸⁸ “..Davacı şirketlerin konkordato talebinden önce düzenledikleri çeklerin bankaya ibrazı halinde karşılıksız ibaresi yazılmasının tedbiren önlenmesine” İstanbul BAM 17 HD, 119/1072, 13.06.2019 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 04 Mayıs 2025.

⁸⁹ Coşkun (n 33) 87.

⁹⁰ Poroy ve Tekinalp (n 1) 328.

⁹¹ Poroy ve Tekinalp (n 1) 394.

Çek Kanunu 7/VI hükmüne göre çek karşılığı tamamen hesapta bulunmadığı halde banka görevlisinin karşılıksızdır işlemi yapmaması suç olarak düzenlenmiştir⁹². Öte yandan hamil bankadan karşılıksız işlemi yapmasını talep etmesine ve çeki imzalamaya hazır olduğunu belirtmesine rağmen muhatap banka karşılıksız işlemi yapmadığı takdirde hamil müracaat borçlularına başvurma hakkını da kaybetmektedir⁹³.

Yargıtay 1996 ve 1999 tarihli kararlarında konkordato talebinin tek başına karşılıksız çek düzenleme suçuna engel olmayacağını ve bu nedenle mahkemenin beraat kararı veremeyeceğine içtihat etmiştir⁹⁴. 2000’li ve 2010’lu yıllarda da aynı içtihat devam etmiştir⁹⁵.

Öğretide bir kısım görüş, çekin yasal ibraz süresi içinde karşılığının bulunmamasını suçun oluşumu bakımından yeterli görmekte karşılıksız işlemi suçun bir unsuru olarak kabul etmemektedir⁹⁶. Öğretide diğer görüşe göre suçun unsuru olarak karşılıksız işlemi yapılmış ve karşılıksız şerhi yazılmış olmalıdır⁹⁷.

Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay da suçun tamamlama anını bu suçu neticesi harekete bitişik suç olarak kabul ederek, karşılıksız işleminin yapılması olarak belirlemiştir⁹⁸. İzmir BAM 11. ve 16. CD’lerinin kararları arasında çıkan uyuşmazlık

⁹² Bkz. suç unsurları Poroy ve Tekinalp (n 1) 404; Özdamar ve diğerleri (n 3) 290.

⁹³ Ali Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri* (Seçkin Yayıncılık 2019), 149. Çekin karşılıksız olduğunun tespit anının, çek üzerinde saat ve dakika olarak da belirtilmesi de bir çok uyuşmazlığın çıkmasını önleyen bir tedbirdir bkz. Öztan (n 4) 293.

⁹⁴ Yargıtay 10 CD, 7331/7636, 25.06.1996; Yargıtay 10 CD, 1159/2196, 08.03.1999, bkz. Altay ve Eskiocak (n 22) 757.

⁹⁵ Yargıtay 12 HD, 12184/13107, 18.06.2002 (Altay ve Eskiocak –n 22- 768; “...komiser nezaretinde işlerine devam eden borçlunun İİK m. 290 gereğince ...mühlet içinde keşide ettiği çeklerin karşılığını bulundurma sorumluluğu olmasına ve aksi durumun karşılıksız çek suçunu oluşturması karşısında” Yargıtay 15 CD, 34/672, 15.09.2011 bkz. Altay ve Eskiocak (n 22) 768.

⁹⁶ Hakan Karakehya ve Nilüfer Boran Güneysu, ‘Konkordatonun, Çekle İlgili -Karşılıksızdır- İşlemi Yapılmasına Sebebiyet Verme Suçundan Kaynaklı Cezaî Sorumluluğa Etkisi’ (2019) 23(4) AHBVÜHFD 3, 17; Şebnem Şahin, *Teori ve Uygulamada Karşılıksız Çek Suçu* (Seçkin Yayıncılık 2019) 75.

⁹⁷ Poroy ve Tekinalp (n 1) 398; Bahtiyar ve diğerleri (n 3) 198; Özdamar ve diğerleri (n 3) 293; Kendigelen ve Kırca (n 4) 344.

⁹⁸ Anayasa Mahkemesi, 191/131, 26.07.2017 (RG 10.10.2017/30206); Yargıtay 19 CD, 6510/11325, 05.11.2018 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 04 Mayıs 2025; Gaziantep BAM 12. CD, 424/282, 22.02.2019 <<https://portal.uyap.gov.tr>>; 05 Mayıs 2025.

çözümünde Yargıtay 19. CD 10.03.2021 tarih, 2021/3107 Esas, 2021/2771 Karar sayılı kararında⁹⁹, mahkemece usulüne uygun şekilde bir "karşılıksızdır" işlemi yapılmadığı kabul edilmiş ise objektif cezalandırılabilme şartı, dolayısıyla suçun kanunda öngörülen neticesi gerçekleşmeyeceğinden, sanığın beraatine karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Öğretide çekin karşılığı hesapta bulunmasına rağmen ihtiyati tedbir kararının varlığı nedeni ile banka tarafından yetkili hamile ödeme yapılmadığında hukuki sorumluluğun ve hamilin başvuru hakkının doğumu için çekin karşılıksız kaldığı kabul edilmektedir¹⁰⁰.

2. Konkordato Şerhinin Karşılıksız Çek Suçuna Etkisine İlişkin Uyuşmazlıklar

Çek karşılığının bulundurulmaması TTK m. 808 vd. hükümlerine göre hukuki sorumluluğa neden olabileceği gibi çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı başlıklı Çek Kanunu m. 5/I hükmüne göre, düzenleyen hakkında cezai yaptırım da söz konusu olmaktadır.

Öğretide bir kısım yazar¹⁰¹ ve Yargıtay 19. Ceza Dairesi 10.06.2019 tarihli kararında¹⁰² cezai sorumluluğu konkordato projesinin tasdik edilip edilmemesine bağlamaktadır. Karşılıksız ve konkordato şerhleri ile ilgili olarak "...Şirket yasal temsilcilerinin ileri tarihli (postdate) olarak düzenledikleri çeklerle ilgili olarak, devam eden süreçte aynı şirket hakkında konkordato işlemlerine başladıktan sonra, çeklerin bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksız çıkması halinde cezai sorumluluklarının devam edip etmeyeceği..." konusunda çıkan uyuşmazlığın; "...cezai sorumluluklarının da devam etmeyeceği..." yönündeki Konya BAM 5. CD'nin 15.01.2019 tarihli ve 12/127 sayılı kararı ile aksi yöndeki Gaziantep BAM 11. CD'nin 05/10/2018 tarihli ve 330/2542 Karar sayılı kararı sonucu uyuşmazlığı gideren Yargıtay bu kararında konkordato mühleti içerisinde ibraz olunan ileri tarihli çekte karşılıksız çek suçuna ilişkin temel ilkeleri

⁹⁹ <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 06 Nisan 2025.

¹⁰⁰ Ülgen ve diğerleri (n 4) 277.

¹⁰¹ Karakehya ve Boran Güneysu (n 96) 3, 4.

¹⁰² Yargıtay 19 CD, 23974/9339, 10.06.2019 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 06 Nisan 2025.

belirlemiş ve iki ihtimalli olarak konuyu değerlendirmiştir. Birinci ihtimalde, “*konkordatonun tasdikine*” karar verilmesi halinde, konkordatoya göre hüküm ve sonuçları yeniden belirlenen suça konu çekin, ibraz tarihinden sonra suçun konusunu oluşturan bir çek olmaktan çıkması nedeniyle, tüzel kişi yetkilisi sanıkların “*beraatine*” karar verilmelidir. İkinci ihtimalde, “*konkordatonun herhangi bir nedenle reddi*” halinde, bu ihtimalde iki seçenek söz konusudur. İlkinde mühlet içinde çek hesabının yönetimi, bu hesaba para aktarma gibi yetkiler komiser verilmişse ve ibraz edilen çek komiserin yetkili olduğu dönemde karşılıksız çıkmışsa, yine şirket yetkilisi gerçek kişilerin “*cezai sorumluluklarının devam etmeyeceği*” yönünde bir karar verilmelidir. İkinci seçenekte, mahkemece mühlet içinde çek hesabının yönetimi ve hesaba para aktarma gibi yetkilerin komiser verilmesi yönünde açık bir karar olmadığı durumda ise şirket yöneticilerinin karşılıksız çıkan çekten dolayı “*cezai sorumluluklarının devam edeceği*” için Çek Kanunu m. 5 uyarınca karar verilmelidir.

3. Karşılıksız Çek Suçunun Oluşumunda Konkordato Sürecinin Hukuka Uygunluk Nedeni Sayılmasına Yönelik Uyuşmazlıklar

Öğretide bir kısım yazar¹⁰³ ve Gaziantep BAM 22.02.2019 tarihli kararında¹⁰⁴ haklı olarak konkordato hukuka uygunluk nedeni kabul edildiğinden; karşılıksız çekin konkordato kapsamında olmadığı hallerde, örneğin konkordato ilanından sonra düzenlenmiş veya ibrazı konkordato mühleti içinde yapılmış ve konkordato başvurusunda gösterilmeyen ve ödemesi planlanmayan çekle ilgili ceza sorumluluğunun bulunduğu belirtilmiştir. Aynı kararda konkordatonun karşılıksız çek suçunda “*karşılıksız*” unsurunun hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilebilmesi için çekin mahkemeye sunulan ön projede gösterilmesi ve ödeme planına dahil edilmesi gerektiği de belirtilmiştir. Öte yandan her vadeli çekin ve kambiyo senedinin tedavül yeteneği gereği konkordato projesine dahil edilmesi de mümkün olmamaktadır. Kanaatimizce vadeli çekin konkordato sürecinde ibrazı halinde üçüncü kişilerin haklarını da ilgilendirdiği için

¹⁰³ Ersan Şen ve Erkam Malbeği, ‘Konkordatonun Karşılıksız Çeke Etkisi’ <hukukihaber.net.konkordatonun-karsiliksiz-ceke-etkisi>; 06 Nisan 2025.

¹⁰⁴ Gaziantep BAM 12 CD, 424/282, 22.02.2019 bkz. Şahin (n 96) 57. Aynı yönde bkz. Şen ve Malbeği (n 103) 1.

çekte “karşılıksız şerhi” olmalı ancak “konkordato kaydı” da olmalıdır. Kanaatimizce konkordato açıklaması hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmelidir.

Öte yandan konkordato başvurusu yapan borçlu, konkordatonun hükümlerine ve komiserin talimatlarına uygun davranmak için çek hesabında karşılık bulundurmamış ise yükümlülüklerin çatışması da kanaatimizce hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmelidir¹⁰⁵.

4. Karşılıksız Çek Suçu Yargılamasında Konkordato Sürecinin Bekletici Sorun Yapılmasına Yönelik Uyuşmazlıklar

Karşılıksız çek suçu yargılamasında konkordato sürecinin bekletici sorun yapılıp yapılmaması da yargısal kararlara konu olmuştur. Öğretide Seven, iflasın ertelenmesi kararı devam ettiği müddetçe, alacaklının borçlu hakkında karşılıksız çek düzenleme suçu bakımından şikâyet hakkının olmadığına, borçlu düzenleyen hakkında karşılıksız çek düzenleme suçundan şikâyetçi olunması halinde ise Cumhuriyet Savcılığı’nın “kovuşturmama kararı” vermesi, ceza davası açılması halinde ise, mahkemenin “durma kararı” vermesi gerektiğini ifade etmektedir¹⁰⁶.

Yargıtay 19. CD 2020 yılında verdiği karar¹⁰⁷ ile “suç tarihinden sonra-ibraz tarihinden sonra-” açılmış olan konkordato davasının, “bekletici sorun” yapılması için maddi veya hukuki bir sebep bulunmadığına ve diğer koşulların bulunması halinde mahkumiyet hükmü verilmesinin mümkün olduğuna içtihat etmiştir. Yüksek mahkemenin 2019 yılında verdiği kararda çek düzenleyen konkordato istemişse konkordato hakkında karar verilene kadar, ceza mahkemesinin konkordato talebini bekletici sorun yapmak zorunda olduğu belirtilmiştir¹⁰⁸. Söz konusu içtihatlardan konkordato tasdik yargılaması, ileri tarihli çekin keşide ibraz tarihi konkordato talebinden

¹⁰⁵ Şahin (n 96) 94.

¹⁰⁶ Vural Seven, ‘İflâsın Ertelenmesi Kararının Karşılıksız Çek Keşide Etme Suçundan Doğan Şikâyet Hakkına Etkisi’ (2009) 7(73) Legal Hukuk Dergisi 87, 93.

¹⁰⁷ Yargıtay 19 CD, 2053/6650, 15.06.2020 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 06 Nisan 2025. Bu kararda İstanbul BAM 14. ve 16. Ceza Daireleri arasında çıkan karar uyuşmazlığı giderilmiştir.

¹⁰⁸ Yargıtay 19 CD, 23974/9339, 10.06.2019 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 06 Nisan 2025.

önce ise ceza davasında bekletici sorun yapılmazken ibraz tarihi konkordato tarihinden sonra olması halinde bekletici sorun yapılacağı anlaşılmaktadır.

Yüksek Mahkeme 2021 yılında verdiği kararında da¹⁰⁹ konkordato talebinde bulunan borçlu tacirin düzenlediği çeklerin “*konkordato yargılaması devam ederken ibrazında karşılıksız işlemine tabi tutulması halinde*” ise icra ceza mahkemelerince konkordato davası süreci bitimine kadar öncelikle CMK’nın 218/I. maddesi gereği “bekletici sorun” kararı alınması ve konkordato davası sonucuna göre sanığın cezai sorumluluğuna gidilip gidilmeyeceğine dair bir karar verilmesi gerektiği içtihatında bulunmuştur.

Yüksek Mahkeme, suç tarihinin konkordato tasdik yargılaması/davasası süreci içine denk gelmesi nedeniyle İcra Ceza Mahkemelerinde "bekletici sorun" yapılmasının gerekçelerini ise tüzel kişi şirketin yoğun bakımda olduğu konkordato sürecinde, şirketi komiserin mi veya şirket yöneticisinin mi yönettiğinin dolayısıyla suçun failinin belirlenememesi, konkordato komiserinin görev ve yetkilerinin süreç içinde ticaret mahkemesi tarafından değiştirilebileceği, konkordato davası olumlu sonuçlandığında, çek karşılığında ödenmesi kararlaştırılacak miktar ile çek üzerinde yazılı çek bedelinin belirlenecek ödeme (vade) tarihi ile çek üzerinde yazılı keşide tarihinin birbirinden farklı olması ve çekin vasfını yitirmesi sonucu suçun konusuz kalması, konkordato davasının olumsuz sonuçlanması (reddedilmesi) halinde suça konu çek ve bu çeke istinaden ödenmesi gereken bedelde yasal olarak hiçbir değişiklik öngörülmemesi şeklinde açıklamıştır.

5. Bankanın Sorumluluk Miktarını Ödemesine Yönelik Uyuşmazlıklar

ÇekK m. 3/III’te öngörülen ödemekle yükümlü olduğu miktarı yükümlülüğünü yerine getirmeyen bankanın, gerek hesap sahibine gerekse hamile karşı hukuki sorumluluğu bulunmaktadır¹¹⁰.

¹⁰⁹ Yargıtay 19 CD, 2250/4012,31.03.2021 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 06 Nisan.2025. Suç olduğu halde, suçun konusunun bulunmaması, işlenemez suça neden olduğu için cezai sorumluluk olmamasına karşılık beraat kararının verilmesine yönelik eleştiri için bkz. Karakehya ve Boran Güneysu (n 96) 38.

¹¹⁰ Ahmet Özsoy, *Muhatabın Çek Kanunu’na Dayalı Hukuki Sorumluluğu* (On İki Levha Yayıncılık 2020) 113 vd.

Öğretide Poroy ve Tekinalp, karşılıksız işlemde bankaların ödemekle yükümlü olduğu parayı “özen ikaz akçesi” olarak ödemesi gerektiğini¹¹¹, ödemediğinde ise bankanın haksız fiil yönünden sorumluluğunun söz konusu olacağını, hamilin de bu ödemeyi reddedemeyeceği gibi reddettiğinde ise red miktarı bakımından müracaat borçlularına başvuramayacağını belirtmektedir¹¹². Sarısözen’e göre çeke işlem yapılmadığına ilişkin şerh ibraz yerine geçecek olup kanunen ödemekle yükümlü miktarı da bankanın ödemesi gerekmemektedir¹¹³.

Yargıtay çek karşılığı olmadığından değil de örneğin rehin, haciz, tedbir, ödeme yasağı gibi hallerin varlığı nedeniyle ödenmemiş ise artık bankanın kanuni garanti tutarını ödeme yükümlülüğünün de doğmayacağı içtihatında bulunmuştur¹¹⁴.

Yüksek mahkemenin kararına karşı öğretide Kırca, haciz, rehin ve tedbir sebebiyle çek bedelinin ödenmediği hâllerde de muhatap bankaca sorumluluk tutarının ödenmesi gerektiği görüşündedir¹¹⁵. Gerçekten, TTK m. 783’ün konuluş amacı, para yerine çek alan kişinin para alan kişiye nazaran daha kötü duruma düşme tehlikesinin önüne geçmektir. Hesapta karşılık üzerinde tasarruf edilememesi karşılık bulunmamasına denktir. Bu nedenlerle hesabın haczedilmesi, iflasın ertelenmesi veya konkordato talebi sonucu hesaba ihtiyati tedbir konulması gibi hukuka uygun nedenlerle banka çeki ödemese de kanuni garanti tutarını ödemelidir¹¹⁶.

¹¹¹ Poroy ve Tekinalp (n 1) 397, N. 520 vd; Aynı yönde Özdamar ve diğerleri (n 3) 288.

¹¹² Poroy ve Tekinalp (n 1) 397; Bozer ve Göle (n 2) 417.

¹¹³ Sarısözen (n 24) 510.

¹¹⁴ Yargıtay 11 HD, 10531/3358, 24.03.2011; Yargıtay 11 HD, 1304/1532, 15.03.2017 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 06 Nisan 2025.

¹¹⁵ İsmail Kırca, ‘Çek Hesabında Bulunan Paranın Haciz, Rehin veya İhtiyati Tedbir Sebebiyle Öden(e)mediği Hâllerde Banka Kanunen Sorumlu Olduğu Tutarı Ödemekle Yükümlü müdür? - Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 15.03.2017 Tarih ve E. 2016/1304, K. 2017/1532 Sayılı Kararının Değerlendirilmesi-’ (2018) 34 (2), Batider 23, 30; Pulaşlı (n 3) 448, N. 66e; Tunç Yücel (22) 95.

¹¹⁶ Ibid 30 vd.

D. Konkordato Sürecinden Önce Temlik Edilen Çekin Konkordato Sürecinde İadesi veya Bedelinin Tahsiline İlişkin Uyuşmazlıklar

Uygulamada borçlunun konkordato mühleti almadan önce lehtarını olduğu çeki tahsil veya temlik cirosuyla üçüncü kişiye devrettiği durumlarda, hamilin, ciro edilen çekten doğan alacağı mühlet içinde kendi adına ve hesabına tahsil edip edemeyeceği, hamilin mühlet içinde tahsil ettiği nakdin borçluya ya da konkordato komiserine iadesinin gerekip gerekmediği, ciro edilen çekin henüz vadesi gelmediği halde hamilin çeki konkordato borçlusuna iade (teslim) etmekle yükümlü kılınıp kılınmayacağı hususları yerel mahkemelerin uyuşmazlık ve tartışma konularıdır.

İİK m. 294/VI hükmünde müstakbel alacağın temlikine ilişkin sözleşmenin geçerliliğinde temel kriter alacağın doğum anı olarak belirlenmiştir¹¹⁷. Temlik sözleşmesine konu alacak mühletin verilmesinden önce doğmuş ancak mühletten sonra muaccel hale gelmişse, yani doğmuş alacak temlik edilmiş ise temlik sözleşmesi geçerliliğini koruyacaktır¹¹⁸. Bu hüküm konkordatoya ilişkin önceki düzenlemede yer almamıştır. İsviçre İcra ve İflâs Kanunu'nun 297/IV maddesinde de aynı yönde bir hüküm bulunmaktadır¹¹⁹. Diğer bir ifade ile doğmamış borç, temlik edilememektedir. Vadeye bağlı borçlarda, alacak, vadeden önce de mevcuttur ancak vadenin gelmesiyle birlikte ifayı talep etme hakkı doğmaktadır¹²⁰. Mühlet öncesi ileri tarihli çek düzenlendiğinde alacak konkordato mühletinin verilmesinden önce doğmaktadır. Düzenleme tarihi olarak belirtilen vade tarihi ise sadece mühletten önce doğan alacak hakkının muaccel olması nedeni ile talep hakkı vermektedir. Bu nedenle henüz doğmamış olan alacak devir ve temlik edilemeyeceği kuralı burada geçerli değildir. Zira alacağın ortaya çıkış tarihi konkordato mühleti öncesidir, muaccel olduğu düzenleme (vade) tarihi değildir¹²¹. Bu

¹¹⁷ Öztekin ve diğerleri (n 24) 397.

¹¹⁸ Sarısözen (n 24) 430.

¹¹⁹ Ibid 429, 430.

¹²⁰ Pierre Tercier, Pascal Pichonnaz, H. Murat Develioğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (On İki Levha Yayıncılık 2016), 334; Safa Reisoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (20. Baskı, Beta Yayıncılık 2008), 290; Haluk Nomer, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (14. Baskı, Beta Yayıncılık 2015), 294, N. 172; İhsan Erdoğan, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (3. Baskı, Gazi Kitabevi 2017) 22, 192.

¹²¹ Bkz. Kaplan (n 79) 82.

sorunların çözümünde öncelikle borcun doğum anı tespit edilirken borç ilişkisi, borcun doğumu ve alacağın muacceliyeti kavramlarının farklılığına dikkat edilmelidir. Öngörülen vade dışında borç doğumu anında muaccel olur¹²². Nitekim Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin yerleşik içtihatlarında borç ilişkisinin kurulduğu tarih esas alınmıştır¹²³.

Bu sorunların çözümünde göz önünde tutulması gereken diğer bir husus çekin devrine ilişkin ciro türünün ne olduğudur. Ciroya ilişkin düzenlemeler esas olarak temlik/devir cirosu ile ilgilidir. Cironun asıl işlevi devir olduğundan aslolan, cironun temlik cirosu olmasıdır¹²⁴. Konkordato talep eden çekte lehtarın çeki ciro etmesinden sonra çek düzenleyenin konkordato mühleti alması üzerine, uygulamada senet kendisine ciro edilen hamilin kambiyo senedinde mündemiç alacağı kendi adına ve hesabına tahsil edip edemeyeceği sorunu ortaya çıkmaktadır¹²⁵. TTK'da ciro tahsil, temlik veya rehin cirosu şeklinde belirlenmişken (681 vd.) çekte rehin cirosuna izin verilmemiştir. Yargıtay ise senette “*bedeli teminattır*”, “*bedeli rehindir*” veya bunlara uygun bir ibarenin yer almadığı takdirde senedin rehin cirosuyla değil, temlik cirosuyla verildiğini kabul etmektedir¹²⁶.

Yargıtay 6. Hukuk Dairesi “...çeklerin kredi teminatı olarak beyaz ciro yoluyla bankaya devrinin rehin amacı ile yapıldığı anlaşıldığından bankanın rehin cirosu ile hamil olduğu çek nedeniyle hak sahibi olması mümkün değildir. Çekin temlik cirosu ile devredildiği kabul edilmiş olması halinde davacı şirketin geçici mühletin ilanından önce davalıya ciro ettiği ve mühlet ilanından sonra muaccel olan ileri tarihli çekten kaynaklanan devir, İİK 294/VI hükmüne göre bu nedenle çek bedellerinin komiserin kontrolünde bulunan hesaba aktarılması gerekirken davacı konkordato borçlusunun kredi borcundan mahsup edilmesi doğru olmamıştır.” şeklinde karar vermiştir¹²⁷. İİK m. 294/VI hükmü konkordato mühletinden sonra doğan alacak bakımından mühlet öncesi

¹²² Öztekin ve diğerleri (n 24) 396.

¹²³ Yargıtay 12 HD, 7978/1516, 11.02.1991 <<http://www.kazanci.com.tr>>; 06 Nisan 2025.

¹²⁴ Kendigelen ve Kırcı (n 4) 206.

¹²⁵ Erdönmez (n 73) 22.

¹²⁶ Yargıtay HGK, 817/1145, 30.5.2018 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 06 Nisan 2025.

¹²⁷ Yargıtay 6 HD, 1251/1999, 11.04.2022 bkz. Coşkun (n 33) 157.

yapılan temlikin geçersizliğine ilişkindir. Yargıtay bu kararında her ne kadar temlik cirosu bakımından İİK 294/VI hükmüne atıf yapmış ise de kanaatimizce mühlet öncesi kambiyo senetleri (ileri tarihli çek dahil) düzenlenmekle alacak doğduğundan, diğer bir ifade ile mühlet öncesi alacağın doğması ve vadenin sadece alacağı talep hakkı vermesi nedeni ile Yargıtay 6. Hukuk Dairesi'nin kararının belirttiğinin aksine İİK 294/VI. maddesinin uygulanma kabiliyeti bulunmamaktadır.

Çek bankaya, mühletten önce temlik cirosu ile devredildiğinde senet üzerindeki mülkiyet hakkıyla beraber senette mündemiç alacak hakkı da bankaya geçmektedir. Bu nedenle senetlerin iadesine veya senet bedellerinin kredi müşterisinin ya da konkordato borçlusunun hesabına aktarılmasına mahkemece tedbir yolu ile karar verilmemelidir¹²⁸. Nitekim mühlet içinde maddi hukuktan doğan hakların kullanılmasını önleyecek şekilde tedbir kararı verilemeyeceği gibi, üçüncü kişileri etkileyecek şekilde tedbir kararı da verilemez¹²⁹.

Çeki konkordato borçlusundan mehil öncesi tahsil cirosu ile alan hamil ya da banka, mühlet içinde çek bedelini tahsil ettiğinde konkordato borçlusundan olan alacağı ile takas edemez¹³⁰. Buna karşılık konkordato borçlusundan çeki tahsil cirosu ile alan hamil ya da banka, konkordato borçlusu tarafından kendisine yöneltilen çekin iadesi talebini yerine getirmediğinde konkordato borçlusu mahkemeden çekin ya da tahsil edilmiş ise bedelinin kendisine iadesi için geçici hukuki koruma isteyebilir¹³¹. Öte yandan çek ciro ile bankaya devredildiğinde çekin tahsil amacıyla ciro edildiği ispat edilmedikçe; bu ispat çekişmeli ve ayrı bir yargılama gerektirdiğinden bankalarca tahsil edilen çeklerin bedelleri konkordato borçlusunun hesabına yatırılması ve tahsil edilmemiş ise çekin iadesi yönünde tedbir kararları verilmesi mümkün görülmemektedir¹³². Bu nedenle

¹²⁸ Simil (73) 52, 55; Sarısözen (n 24) 502.

¹²⁹ Erdönmez (n 73) 24.

¹³⁰ Erdönmez (n 73) 24. “...bankaların takas ve mahsup işlemlerinin önlenmesi için karar verilmiş ise de davacı taraf bu kez bankalara verilen çek ve senetlerin iadesini talep etmektedir. Ancak konkordato talebinden sonra bankaların elindeki çek ve senetleri borçluya teslim zorlama niteliğinde karar verilmesinin mümkün görülmediği...” İstanbul BAM 17 HD, 303/432, 13.02.2020 (Sarısözen (n 24) 501, dn. 100).

¹³¹ Simil (73) 52; Erdönmez (n 73) 24.

¹³² Sarısözen (n 24) 501.

çeklerden yapılan tahsilatlar üzerine bloke konulmasının önlenmesi, konulan blokelerin kaldırılması, tahsil olunan çek bedellerinin davacıya iadesi tedbirleri kambiyo senetlerinin hukuki niteliğine aykırıdır¹³³. Bununla birlikte banka tarafından tahsil cirosu (TTK m. 688) ile alınan çekin ödenmemesinden dolayı tahsil cirosunun teminat fonksiyonu bulunmadığı için banka sorumlu tutulamamaktadır¹³⁴.

Öğretide Erdönmez’e göre gerek kambiyo senetlerinin borçluya iadesine gerek tahsil edilen bedelin borçluya iadesine yönelik verilen tedbir kararları, senetteki alacak kendisine temlik cirosuyla devredilen hamilin mülkiyet hakkını ihlal edecek niteliktedir¹³⁵. Alacak hakkı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin kararlarında da ifade edildiği gibi Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Ek 1 Nolu Protokol ile güvence altına alınan mülkiyet hakkı sayılmaktadır. Bu nedenle gizli tahsil cirosu ya da inançlı temlik cirosu olduğu kanıtlanmadığı sürece mühlet öncesi temlik cirosu ile bankalara temlik edilen çekin iadesi veya tahsil edilen bedellerinin konkordato talep eden kredi müşterisine ödenmesine yönelik kararlar mülkiyet hakkının ihlali olarak görülebilir¹³⁶. Bu hususlar kanaatimizce ispatı gerektiren ayrı bir dava konusu olduğundan takip hukukuna ilişkin konkordato tasdik yargılamasına da konu olmamalıdır¹³⁷.

E. Tedbir Kararlarına Karşı Kanun Yoluna Başvurulmasına İlişkin Uyuşmazlıklar

Maddi hukuka ilişkin olan veya üçüncü kişilerin haklarını etkileyen tedbir kararlarına karşı kanun yolunun açık olup olmayacağına ilişkin Bölge Adliye Mahkemelerinin farklı ve çeşitli kararlarının olduğunu görmekteyiz.

¹³³ Sarısözen (n 24) 501, 502; Simil (n 73) 54.

¹³⁴ Poroy ve Tekinalp (n 1) 340.

¹³⁵ Erdönmez (n 73) 24.

¹³⁶ Sarısözen (n 24) 502.

¹³⁷ Bkz. “...çek üzerine yapılan görünüşte temlik cirosunun gizli (örtülü) rehin cirosu mu yoksa teminat amacıyla inançlı temlik cirosu mu olduğu hususunun tam olarak belirlenememesi hâlinde uygulamada genellikle hangi işlemin tercih edilmekte olduğuna ağırlık verilerek karara varmak gerekir”. Yargıtay HGK, 11-589/212, 24.04.2024 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 06 Nisan 2025.

Konkordato yargılamalarında verilen tedbir kararları hakkında yapılacak içtihat taramalarında, konkordato uygulamasının yoğunluğuna tezat biçimde az sayıda karar ile karşılaşılacaktır.

Bunun nedeni, İİK'nun 287. maddesinin ilk fıkrasındaki “..borçlunun malvarlığının muhafazası için gerekli gördüğü bütün tedbirleri alır” ve son fıkrasındaki “Geçici mühlet talebinin kabulü, geçici komiser görevlendirilmesi, geçici mühletin uzatılması ve tedbirlere ilişkin kararlara karşı kanun yoluna başvurulamaz.” hükümleridir.

Yargıtay iflasın ertelenmesine ilişkin tedbirlerin kural olarak takip yasakları ile sınırlı olduğunu, borçlu şirkete nazaran üçüncü kişi durumunda olanların maddi hukuktan doğan talep ve def'i haklarını kısıtlayan ve infazı denetlenemeyen türde ihtiyati tedbir kararı verilemeyeceğini kabul etmişti¹³⁸.

Mevcut uygulamada, yerel mahkemelerce konkordato sürecinde tedbir türü gözetilmeksizin çoğunlukla istinaf başvurularını reddettikleri ya da kesin nitelikte kararlar verdikleri bilinmektedir ki bu durum, her ne kadar hukuk tekniği bakımından hukuka uygun mahiyette olsa da, “hak arama hürriyeti” karşısında irdelenmesi gereken bir olgudur.

İstanbul BAM 17. HD'nin içtihadının aksine kanaatimizce yerel mahkemeler maddi hukuka ilişkin tedbir kararı vermemelidir. İİK m. 287/I hükmündeki tüm tedbirler kapsamında maddi hukuka ilişkin yerel mahkemelerin karar verilebileceği kabul edilirse İİK m. 287/son hükmüne göre bu tedbirlere karşı da kanun yoluna başvurulamaması gerekir. Budak ve Tunç Yücel'e göre gerekli görülen tüm tedbirlerden kasıt, İİK m. 294, 295, 296 ve 297'de sayılan etkiler dışındaki malvarlığını koruyucu tedbirlerdir¹³⁹. Kanaatimizce İİK m. 294, 295, 296 ve 297 hükümleri dışındaki mahkemenin verebileceği tedbir kararları veya kesinlik arzeden kararlar maddi hukuka ilişkin olmamalıdır. Maddi

¹³⁸ Yargıtay 23 HD, 3654/791, 12.02.2015. Yargıtay'ın iflâsın ertelenmesi kararının yüksek mahkemece bozulması halinde, mahkemece daha önce verilmiş olan “*takip yasağı'na ilişkin ihtiyati tedbir kararının devam edip etmeyeceği*” konusunda da iki farklı içtihadı söz konusudur. İhtiyati tedbirin kalktığında ilişkin bkz. Yargıtay 19 HD, 1443/4127, 30.03.2011; Yargıtay 23 HD, 670/1352, 24.02.2012; karşı. Yargıtay 12 HD 17616/34965, 27.11.2012 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 06 Nisan 2025.

¹³⁹ Öztekin ve diğerleri (n 24) 286.

hukuk talebine ilişkin bir karar verilmesi gerektiğinde ise tedbir kararının kesinliği söz konusu olamayacağından bu karar kanun yolu olan istinafta inceleme konusu yapılabilmelidir.

Öğretide Simil, yerel mahkemelerce verilmiş tedbir kararlarının istinaf incelemesine tabi tutulamayışının, alacaklılar ile üçüncü şahısların maddi hukuktan doğan haklarına uygun görmemektedir. Özellikle üçüncü şahısların maddi hukuktan doğan haklarına müdahale edecek şekilde ihtiyati tedbir kararı verilemeyeceği konusunda içtihatlar olmasına rağmen zaman zaman bu tür tedbir kararları yerel mahkemeler tarafından kesin olarak verilebilmekte ve bu tedbirler konkordato tasdik kararının bağlayıcılığı karşısında kararın kesinleşmesine kadar devam etmektedir.

Bir kısım bölge adliye mahkemelerinin gerekçeli kararlarında emsal olarak gösterilen Yargıtay 6. HD'nin 13/11/2024 tarih, E.2024/3146, K.2024/4044 sayılı140 ve 02/10/2024 tarih, E. 2024/2558, K.2024/3133 sayılı kararlarında da konkordato istemi sırasındaki ihtiyati tedbirlere yönelik istemlerin reddine ilişkin kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulmasının yasal olarak mümkün bulunmadığı belirtilmiştir¹⁴¹.

İnceleme konumuzla ilgili konkordato tedbirlerinin istinaf incelenmesine yönelik Erzurum, Malatya ve Van Bölge Adliye Mahkemeleri kararlarını tespit edemedik. Söz konusu bölgelerde konkordato taleplerinin azlığı ya da konkordato ile yetkili yerel mahkeme kararlarının istinaf incelemesine nadiren götürülmesi bunun nedenleri olabilir.

Bu çalışmanın son anına kadar tespit edebildiğimiz kadarı ile;

Adana BAM 9, Konya BAM 3, İstanbul BAM 17 ve 45, Sakarya BAM 7. Hukuk Dairelerince konkordatoya ilişkin tedbir taleplerinin red kararları incelenmekte, yerel mahkemece verilen tedbirlerin kabulü kararlarına yönelik inceleme ise çoğunlukla usulden red edilmektedir. Bu bağlamda,

¹⁴⁰ <<https://portal.uyap.gov.tr>>; 06 Nisan 2025.

¹⁴¹ <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 06 Nisan 2025.

Adana BAM 9. Hukuk Dairesi¹⁴², Konya BAM 3. Hukuk Dairesi¹⁴³ Sakarya BAM 7. Hukuk Dairesi 144 konkordato tedbir ara kararlarından red kararlarına yönelik istinaf yolunun açık, kabul kararlarına karşı istinaf yolunun ise kapalı olduğunu kabul etmektedir. İstanbul BAM 17. Hukuk Dairesi'nin 2019 yılından sonraki kararları ile İstanbul BAM 45. Hukuk Dairesinin kararları da aynı yöndedir¹⁴⁵.

Bununla birlikte 2019 yılı öncesi İstanbul BAM 17. HD'nin maddi hukukla ilgili verilen tedbirin kabulüne ilişkin kararların istinaf incelemesi yapıldığı görülmektedir. Nitekim maddi hukuka yönelik tedbir kararı veren yerel mahkeme kararına ilişkin İstanbul BAM 17. HD, 22.11.2018 tarih, 2281 Esas, K. 2018/1968 Karar sayılı kararında *“Banka hesabına gelecek hakkediş vb. bedellerin alacaklı banka tarafından mahsubunun önlenmesine ilişkin tedbir isteminde “...işin esasını irdeler şekilde mahkemece takas,*

¹⁴² “...borçlu şirketin keşide etmiş olduğu çeklerin muhatap bankaya ibrazı ve karşılığının olmaması halinde ‘karşılıksızdır’ şerhi düşülmemesi ile ibraz edilen ve karşılığı bulunmayan çeklere ‘Konkordato tedbiri’ şerhinin yazılması yönünde ihtiyati tedbir talebinin kabulüne karar verilmesi gerekirken, buna ilişkin talebin reddi isabetli görülmemiştir”. Adana BAM 9 HD, 210/72, 14.01.2025 (<<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 06 Nisan 2025)

¹⁴³ “...kabul yönündeki kararlara karşı kanun yolunun kapatıldığı...Bölge adliye mahkemesi ise istinaf incelemesinde borçlunun malvarlığının korunması için gerektiğinde ret kararını kaldırabilmeli ve tedbire bizzat karar verebilmelidir...İİK'nın 287 ve devamı maddeleri gereğince nakde çevrilmesinin engellenmesine yönelik tedbir karar verilemeyeceğinden...” (Konya BAM 3 HD, 2385/1979, 05.11.2024 -<<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 08 Haziran 2025-). Buna karşılık ilk derece mahkemesince verilen “Konkordato dönemi öncesi bankaya temlik edilen ve bankaca tahsili yapılan temlik cirosuna ilişkin müstakbel alacakların konkordato talep eden şirkete ait komiserlik hesabına aktarılmasına” dair karar, “eda hükmü” içerdiği gerekçesi ile banka tarafından yapılan istinaf üzerine, Konya BAM 3 HD 2040/1702, 18/09/2023 tarihli kararında “...banka gizli rehin cirosu ile aldığı çekin yetkili hamili olarak hak talebinde bulunamayacaktır. Bu halde dosya içeriğine, toplanan delillere....ilk derece mahkemesinin vakia ve hukuki değerlendirmesinde usul ve esas yönünden yasaya aykırılık bulunmadığından ...istinaf başvurusunun esastan reddine” karar vermiştir <<https://portal.uyap.gov.tr>>; 06.04.2025.

¹⁴⁴ Sakarya BAM 7. HD, 98/509, 09.01.2019, bkz. Altay ve Eskiocak (n 22) 595.

¹⁴⁵ “...davacı şirket tarafından teminat amacıyla verilen ve komiser heyeti görüşünde belirtilen çeklerden yapılan tahsilatlar üzerine bloke konulmasının önlenmesine, vadesi gelmemiş çeklerin davacı şirkete iade edilerek korumalı hesapta tahsil edilmesine istinaf yolu açık olarak karar verilmiş, karara karşı müdahiller tarafından istinaf yoluna başvurulmuştur. bu hali ile ihtiyati tedbirin kabulüne ilişkin kararın İİK'nun 287/son maddesi gereğince istinafi kabil bir karar olmadığı,” İstanbul BAM 17 HD, 806/1738, 03.10.2019 bkz. Sarisözen (n 24) 250, dn. 341. “...konkordato talebinden sonra bankaların elindeki çek ve senetleri, borçluya teslimi zorlama niteliğinde karar verilmesi mümkün görülmediğinden mahkemece talebin reddine karar verilmesi yerindedir. Açıklanan nedenlerle ilk derece mahkeme kararı usul ve yasaya uygun olduğundan, davacı vekilinin istinaf başvurusunun HMK'nun 353/1b.1 maddesi gereğince esastan reddine...” bkz. İstanbul BAM 17 HD, 303/432, 13.02.2020 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 06 Nisan 2025 Ayrıca bkz. çek üzerine konkordato şerhi düşülmesi talebinin reddine karşı istinaf incelemesinin kabulü ile konkordato sürecinin bulunduğu dair şerh verilmesine dair. bkz. İstanbul BAM 45 HD, 434/520, 2HD, 06 Nisan 2025.

mahsup, temlik, hapis hakkı kullanımı gibi maddi hukuktan doğan hakların kullanılmasına engel olunacak biçimde ihtiyati tedbir kararı verilemeyeceği gibi bu haklar kullanılarak yapılan işlemlerin mahkemece kaldırılması da mümkün olmadığı gerekçesine dayanıldığından işin esasının incelenmesi gerekmiştir¹⁴⁶.

Çalışmamızla ilgili Adana, Konya, Sakarya ve İstanbul Bölge Adliye Mahkemelerinin dışındaki Bölge Adliye Mahkeme kararları sırasıyla incelendiğinde ise,

Ankara BAM 23. HD¹⁴⁷, Antalya BAM 11 HD¹⁴⁸, Bursa BAM 5. HD¹⁴⁹ Denizli BAM 4. HD¹⁵⁰, Diyarbakır BAM 6. HD¹⁵¹, Erzurum BAM 3. HD¹⁵², Gaziantep BAM 11.

¹⁴⁶ Sarısözen (n 24) 250, dn. 341

¹⁴⁷ Ankara BAM 23 HD, 282/238, 05.03.2025 kararında tahsil edilen çeklerin bedellerinin konkordato hesabına aktarılmasına, ödeme tarihi gelmemiş olan çeklerin ise aynı şekilde tahsil edilmesi durumunda bedellerinin konkordato hesabına aktarılmasına karar verildiğini, karara itirazın reddedildiğini, kararın Anayasaya aykırı olduğu gerekçesi ile istinaf yoluna başvurulduğu ancak İlk Derece Mahkemesince verilen, konkordato istemi sırasındaki ihtiyati tedbirlere yönelik istemlerin reddine ilişkin kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması mümkün görülmemiştir <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 06 Nisan 2025.

¹⁴⁸ “İlk derece mahkemesince gerek temlik cirosu ve gerekse temlik cirosu görünümünde gizli rehin cirosu yoluyla bankaya devredilen çek bedellerinin konkordato talep eden şirket lehine komiserin kontrolünde bulunan hesaba aktarılmasına ilişkin tedbir talebinin kabulüne” dair verilen karara karşı yasa yoluna başvurulamayacağından istinaf istemi usulden reddine” (Antalya BAM 11 HD, 2522/1871, 01.12.2023 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 06 Nisan 2025.

¹⁴⁹ “bir kısım ihtiyati tedbirle birlikte çeklere karşılıksız kaşesi vurulmasının önlenmesine, teminat mektuplarının paraya çevrilmesinin önlenmesi şeklinde tedbir kararına yapılan istinafa adi konkordato talebi sırasında verilen tedbirlere yönelik verilen kararlarda istinaf kanun yolu kapalıdır....usulden reddine” (Bursa BAM 5 HD, 2578/584, 25.06.2020) <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 06 Nisan 2025.

¹⁵⁰ “..çek asıllarının davacıya iade edilmesinin tedbiren durdurulmasına karar verildi” bendinin kaldırılmasına” dair ... konkordato istemi sırasındaki tedbirlere yönelik kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması yasal olarak mümkün bulunmamaktadır (Aynı yönde Yargıtay 6 HD. 2024/3146 Esas - 2024/4044 Karar, 2024/2558 Esas - 2024/3133 Karar sayılı ilamları)” (Denizli BAM 4 HD, 395/435, 13.03.2025) <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 06 Nisan 2025.

¹⁵¹ Diyarbakır BAM 6 HD, 216/46, 15.01.2020 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 06 Nisan 2025.

¹⁵² Erzurum BAM 3 HD, /1541/1694, 12.11.2024 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 06 Nisan 2025.

HD¹⁵³ İzmir BAM 17. HD¹⁵⁴, Kayseri BAM 6. HD¹⁵⁵ Samsun BAM 3. HD¹⁵⁶ Tekirdağ BAM 4. HD¹⁵⁷ Trabzon BAM 4. HD¹⁵⁸ tarafından yapılan tedbir talepleri istinaf yoluna tabi olmadığı gerekçesi ile red edilmektedir.

SONUÇ

Çekteki sıkı şekil koşulları geçerli olduğundan (TTK m. 780) bu koşulları haiz olmayan bir senet çek vafında kabul edilmemektedir (TTK m. 781). Çek üzerinde konkordato kaydının bulunması ve bu nedenle çekin karşılıksız veya karşılığının olması hallerinde doğan uyuşmazlıkların farklı bölge adliye mahkemelerince verilen farklı kararlar ilk derece mahkemelerine yansımaktadır. Bu bağlamda çalışmamızda tespit ettiğimiz başlıca hususlar şunlardır.

Alacak eğer konkordato talebinden önce doğmuş ise, borcun ifası için düzenlenen ileri tarihli çekin mühlet içinde ödenmesi mümkün görülmediği gibi bu alacak konkordatoya kaydedilmelidir. Konkordato mehli öncesinde konkordato borçlusu düzenlediği ileri tarihli çekin karşılığını bankada bulundurmaması haklı görülebilir. Zira

¹⁵³ “Mühlet içinde çekler tahsil edildi ise bedellerinin, çekler tahsil edilmedi ise çeklerin davacı şirkete iadesine karar verilmesi talebinin reddine ilişkin... istinaf başvurusunun usulden reddine;”. Gaziantep BAM 11 HD, , 396/544, 29.04.2024 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 06 Nisan 2025.

¹⁵⁴ “Davacıların .. Bankası ve... Bankası nezdinde ki hesaplara geçici mühlet verilme tarihi olan 07/09/2020 tarihinden sonra yatan bedeller yönünden bankalarca konulan blokelerin kaldırılmasına dair kabule ilişkin...İİK 287. maddesine göre ihtiyati tedbirlere ilişkin ara kararların istinaf yolu kapalı olduğundan istinaf isteminin reddine” karar verilmiştir. İzmir BAM 17. HD, 1230/956, 25.09.2020 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 06 Nisan 2025.

¹⁵⁵ Kayseri BAM 6 HD, 719/805, 28.03.2024 <<https://portal.uyap.gov.tr>>; 06.04.2025.

¹⁵⁶ Karşılıksız çek keşide işlemi yapılmamasını, çeklerin şirkete temsil ile ilzam kişilerin hesabına aktarılmasına ilişkin tedbir talebinin reddine dair kararı konkordato istemi sırasındaki kabul ve red ara kararları istinaf yoluna tabi değildir. Samsun BAM 3 HD, E. 2024/317 Esas, K. 2024/307 <<https://portal.uyap.gov.tr>>; 06.04.2025.

¹⁵⁷ Tekirdağ BAM 4 HD, 111/76, 05.02.2025 kararında emsal kararlar belirtilerek “ilk Derece Mahkemesince verilen, konkordato istemi sırasındaki ihtiyati tedbirlere yönelik istemlerin reddine ilişkin ara kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması yasal olarak mümkün bulunmadığına karar verilmiştir. Kararda (Emsal Yargıtay 6. HD'nin 13.11.2024 3146/4044 ve 02/10/2024, 2558/3133; Ankara BAM 23. HD'nin 01.08.2024, 1235/1091 27.04.2022, 813/703; Sakarya BAM 7. HD 04/12/2024, 1867/1777; Diyarbakır BAM 6. HD'nin 10.10.2024, 2251/2159) kararlara atıf yapılmıştır.” <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 06 Nisan 2025.

¹⁵⁸ Trabzon BAM 4 HD, 912/762, 02.10.2020 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat>>; 06 Nisan 2025.

konkordato süresinden önce doğmuş olan borçlar konkordato kapsamında olup projeye dahil edilmektedir. Esasında ileri tarihli çekin karşılıksız çıkması halinde karşılıksız çek suçuna tabi olmaması ya da karşılıksız çek suçu kapsamından çıkartılması, mevcut sorunları çözebileceği gibi çekin bono yerine kullanılmasını da engelleyebilir.

Konkordato tasdik yargılaması sürecinde çeklerle ilgili taleplere yönelik yerel mahkemelerce verilen kararlardan red kararları bir kısım bölge adliye mahkemeleri hukuk dairelerince incelenmekte, kabul kararlarının incelenmesi ise çoğunlukla usulden red edilmektedir. Çoğunluk Bölge Adliye Mahkemelerince konkordato tasdik yargılamasında verilen tedbir kararları bu arada çekle ilgili taleplerle ilgili kabul kararları zaten istinafta inceleme konusu yapılmamaktadır.

Kanaatimizce yerel mahkemeler kanunda sınırlı sayılan tedbirler dışında maddi hukuka ilişkin tedbir kararı vermemelidir. İİK m. 287/I hükmündeki tüm tedbirler kapsamında maddi hukuka ilişkin yerel mahkemelerin karar verilebileceği kabul edilirse İİK m. 287/son hükmüne göre bu tedbir kararlarına yönelik de kanun yoluna başvurulamaması gerekir. İİK m. 294, 295, 296 ve 297 hükümleri dışındaki tedbir kararları, üçüncü kişileri etkileyebileceğinden maddi hukuka ilişkin olmamalıdır. Maddi hukuka ilişkin karar verildiğinde ise bu karar kanun yolu olarak istinafta inceleme konusu yapılabilmelidir.

Üçüncü kişilerin ve cirantaların haklarını da ilgilendirdiğinden ve banka hesabını karşılıksız bırakma durumunun teşvikinin de önlenmesi bakımından çekte karşılığı bulunmadığında karşılıksız şerhi olmalı ancak karşılığı bulunsa da bulunmasa da konkordato açıklaması ya da kaydı olmalıdır. Konkordatonun tasdik edilip edilmemesi önemli olmaksızın konkordato mühleti ve ileri tarihli çekin niteliği gereği suç failinin tespiti de güç olduğundan “konkordato sürecine” ilişkin kayıt karşılıksız çek suçunda hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilebilir. Bu durumda ceza mahkemesince konkordato sürecinin sonucunun beklenmesine de gerek kalmamaktadır. Bankaca mühlet öncesi düzenlendiği belirlenen ancak mühlet içinde ibrazı mümkün olan vadeli çekin karşılığı olduğunda komiserin izni dışında ödeme yapılmamalı ancak çekin karşılığının olup olmaması farketmeksizin her durumda garanti bedeli ödenmelidir.

Kambiyo senetleri (ileri tarihli çek dahil) düzenlenmekle alacak doğması nedeni ile diğer bir ifade ile mühlet öncesi alacağın doğması ve mühleti içerisindeki vadenin (düzenleme tarihinin) sadece alacağı talep hakkı vermesi nedeni ile İİK 294/VI. maddesinin uygulanma kabiliyeti bulunmamaktadır. Çek bankaya, mühletten önce temlik cirosu ile devredildiğinde senet üzerindeki mülkiyet hakkıyla beraber senette mündemiç alacak hakkı da bankalara geçmektedir. Bu nedenle temlik cirosu ile devrolunan senetlerin iadesine veya senet bedellerinin kredi müşterisinin ya da konkordato borçlusunun hesabına aktarılmasına mahkemece tedbir yolu ile karar verilmemesi gerekmektedir.

Çek ciro ile bankaya devredildiğinde çekin tahsil amacıyla ciro edildiği veya inançlı temlik cirosu bulunduğu hususu konkordato yargılaması dışında çekişmeli bir davada söz konusu olabilir. Bu nedenle konkordato tasdik yargılamasında bankalarca tahsil edilen çeklerin bedellerinin konkordato borçlusunun hesabına yatırılması ve tahsil edilmeyenler bakımından ise çekin iadesi, çeklerden yapılan tahsilatlar üzerine bloke konulmasının önlenmesi, konulan blokelerin kaldırılması, tahsil olunan çek bedellerinin davacıya iadesi tedbirleri uygulanmamalıdır.

KAYNAKÇA

- Akil, C, ‘İflâsın Ertelenmesinde Muhafaza Tedbirleri-Özellikle Kayyımılık’ (2009) 25(1) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 229-259.
- Altay, S ve Eskiocak, A, *Konkordato ve Yeniden Yapılanma Hukuku* (5.Baskı, Vedat Kitapçılık 2019).
- Ayli, A, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, (Seçkin Yayıncılık 2019).
- Ayli A ve Yardımcıoğlu D, ‘Çekte Düzenleme Tarihi ve Önemi’ (2014) 16(Özel Sayı) Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez’e Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 3195-3239.
- Bahtiyar M, Taşdelen N, Biçer L ve Hamamcıoğlu E, *Kıymetli Evrak Hukuku* (Beta Yayıncılık 2022).

- Bilgen M, *Konkordato İflas ve Yargılama Usulü* (3. Baskı, Adalet Yayınevi 2020).
- Bilgili F ve Demirkapı E, *Kıymetli Evrak Hukuku* (10. Baskı, Dora Yayıncılık 2019).
- Bozer A ve Göle C, *Kıymetli Evrak Hukuku* (7. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 2017).
- Börü L, ‘Adi Konkordato Alacaklıların Alacaklarını Bildirmesi’ (2019) 10(1), İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 173-186.
- Coşkun M, *Konkordato ve İflas* (3. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2024).
- Erdoğan İ, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (3. Baskı, Gazi Kitabevi 2017).
- Erdönmez G, ‘Konkordato Mühleti Verilmesinin Alacaklılara Etkisi’ içinde Özekes M (edt), *Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunun Güncel Sorunları II*, (Lexpera Seminer, 2019) 15-42.
- Eriş G, *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak* (2. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2016).
- Ermenek İ, *İflasın Ertelenmesi (Doktora Tezi)*, Ankara 2008.
- Kaplan İ, *İsviçre İcra ve İflas Hukukunun Borçların Ertelenmesine (Konkordatoya) İlişkin Malvarlığı Yönetimi Sözleşmesi Hükümleriyle Mukayeseli Olarak Yeni Konkordato Hukuku* (Yetkin Yayınları, 2019).
- Karakehya H ve Boran Güneysu N, ‘Konkordatonun, Çekle İlgili –Karşılıksızdır- İşlemi Yapılmasına Sebebiyet Verme Suçundan Kaynaklı Cezaî Sorumluluğa Etkisi’ (2019) 23(4) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 3-46.
- Kayar İ, ‘Yargıtay 19. Hukuk Dairesi’nin İflasın Ertelenmesine İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi’, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu*, (Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 2009) 41-114.
- Kendigelen A ve Kırca İ, *Kıymetli Evrak Hukuku Genel Esaslar Kambiyo Senetleri* (8. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2024) 284.

- Kırca İ, 'Çek Hesabında Bulunan Paranın Haciz, Rehin veya İhtiyati Tedbir Sebebiyle Öden(e)mediği Hâllerde Banka Kanunen Sorumlu Olduğu Tutarı Ödemekle Yükümlü müdür? Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 15.03.2017 Tarih ve E. 2016/1304, K. 2017/1532 Sayılı Kararının Değerlendirilmesi' (2018) 34(2) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 23-30.
- Kırkbeşoğlu N, 'Genel Olarak Yasak İşlemler' 2023 (1)2 Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 179-207.
- Nomer H, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (14. Baskı, Beta Yayıncılık 2015).
- Özdamar M, Göktürk K, Can M.Ç. ve Kaşak E, *Kıymetli Evrak Hukuku* (5. Baskı, Adalet Yayınevi 2024).
- Özsoy A, *Muhatabın Çek Kanunu'na Dayalı Hukuki Sorumluluğu* (On İki Levha Yayıncılık 2020).
- Öztan F, *Kıymetli Evrak Hukuku* (22. Baskı, Turhan Kitabevi 2018).
- Öztekin S, Budak A.C, Tunç Yücel M, Kale S ve Yeşilova B, *Yeni Konkordato Hukuku* (3. Baskı, Yetkin Yayınları 2023).
- Öztekin S, 'İflasın Ertelenmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar' (2016) 15(1-2) İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 403-412.
- Reisoğlu S, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (20. Baskı, Beta Yayıncılık 2008).
- Poroy R ve Ü, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları* (24. Baskı, Vedat Kitapçılık 2021).
- Pulaşlı H, *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları* (10. Baskı, Adalet Yayınevi 2023).
- Sarıkaya S, 'Çekin Teyidi' (2023) 9(1) Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi 37-61.
- Sarısözen M. S, *Konkordato* (6. Baskı, Yetkin Yayınları 2024).
- Sayhan İ, *Sermaye Şirketleri ve Kooperatiflerde Borca Batıklık Sebebiyle İflas ve İflasın Ertelenmesi* (Yetkin Yayınları 2016).
- Seven V, 'İflasın Ertelenmesi Kararının Karşılıksız Çek Keşide Etme Suçundan Doğan Şikâyet Hakkına Etkisi' (2009) 7(73) Legal Hukuk Dergisi 87-94.

Simil C, ‘Konkordato Mühleti Verilmesinden Önce Bankalara Temlik Edilen Bono ve Çeklerin ya da Bedellerinin İadesinin Gerekip Gerekmeyeceği’ (2020) 31(112) Bankacılar Dergisi 47-66.

Şahin Ş, *Teori ve Uygulamada Karşılıksız Çek Suçu* (Seçkin Yayıncılık 2019).

Şen E ve Malbeleş E, ‘Konkordatonun Karşılıksız Çeke Etkisi’ <hukukihaber.net.konkordatonun-karsiliksiz-ceke-etkisi,>; 06.04.2025.

Tandoğan H, ‘Sonraki Tarihli Çekler ve Uygulamada Ortaya Çıkardığı Sorunlar’ (1981), 11(2) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 67-94.

Tekinalp, Ü, ‘İleri Keşide Tarihli (Vadeli) Çeklere İlişkin Bir Öneri’, (1999-2000) 19(1-2) Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni 923- 932.

Tercier P, Pichonnaz Pascal ve Develioğlu H. M, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (On İki Levha Yayıncılık 2016).

Tunç Yücel M, *Konkordato Mühletinin Alacaklılar Bakımından Sonuçları* (On İki Levha Yayıncılık 2020)

Uyar T, ‘Konkordatonun Hükümleri (İİK m. 303)’ (2009) (84) Legal Hukuk Dergisi 3793-3797.

Ülgen H, Helvacı M, Kendigelen A ve Kaya A, *Kıymetli Evrak Hukuku -Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Yeni Çek Kanunu’na ve Yeni Sermaye Piyasası Kanunu’na Göre-*, (Onuncu Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2015).